

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С.З. Гжицького
Факультет громадського здоров'я та суспільного благополуччя

Кафедра філософії та педагогіки

ОЖАЙСЬКИЙ АНДРІЙ МИХАЙЛОВИЧ

ІННОВАЦІЙНА ТА ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК
ОСНОВА СУЧАСНОГО ВИКЛАДАННЯ

Кваліфікаційна робота

галузь знань А Освіта

спеціальність А1 Освітні науки

ОПП Освітні, педагогічні науки

Науковий керівник

кандидат філософських наук

Бартусяк П.М.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ЗВО	5
1.1. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх педагогів	5
1.2. Інноваційні освітні методи: теорія та практика впровадження у ЗВО	14
1.3. Педагогічні передумови успішної інтеграції інноваційних методів навчання у процес підготовки майбутніх педагогів у ЗВО	23
РОЗДІЛ 2. КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ	31
2.1. Вивчення проявів проблемної ситуації в освітній діяльності ЗВО	31
2.2. Ефективність підготовки майбутніх педагогів до впровадження інновацій у навчально-виховний процес	39
РОЗДІЛ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ	54
3.1. Особливості впровадження інноваційних методів у процесі викладання педагогічних дисциплін	54
3.2. Методичні засади використання ігрових технологій у освітньому середовищі ЗВО	63
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах стрімких соціокультурних та технологічних змін система освіти вимагає впровадження інноваційних підходів, що сприяють підвищенню якості навчального процесу. Особливе значення у цьому контексті має інноваційна та творча діяльність викладача, яка виступає основою формування активної, компетентної та творчо мислячої особистості студента.

Проблема творчості і інноваційності у викладанні була предметом дослідження багатьох видатних вчених. Так, Джон Дьюї підкреслював роль творчого навчання як процесу активної діяльності і саморозвитку, що стимулює пізнавальну активність учнів і студентів. Український педагог Віктор Вітловський наголошував на необхідності впровадження інноваційних методик, які сприяють розвитку творчих здібностей здобувачів освіти. Лев Виготський, розробляючи концепцію зони найближчого розвитку, акцентував увагу на створенні умов для розвитку творчого мислення у навчальному середовищі.

Ідеї творчого навчання активно розвивав і Володимир Шаталов, який запропонував педагогічні технології, що сприяють формуванню творчої особистості. Також вагомий внесок у вивчення педагогічної творчості зробили Павло Блонський та Марія Монтесорі, чий підходи орієнтовані на розвиток інноваційних методів і технологій навчання. У сучасних умовах важливість інноваційної та творчої діяльності викладача підкреслюють такі науковці, як Михайло Махмутов, які розглядають їх як необхідний інструмент підвищення ефективності професійної підготовки.

Об'єктом дослідження є інноваційна та творча діяльність викладачів у ЗВО.

Предметом дослідження виступають педагогічні умови, методики та технології, що забезпечують реалізацію інноваційної та творчої діяльності в освітньому процесі.

Мета дослідження — теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність інноваційної і творчої діяльності як основи сучасного викладання у закладах вищої освіти.

Відповідно до поставленої мети були визначені наступні завдання дослідження:

- провести науково-теоретичний аналіз проблематики дослідження;
- теоретично обґрунтувати педагогічні умови ефективного впровадження інноваційних методів навчання у закладах вищої освіти;
- розробити методичні рекомендації щодо застосування інноваційних методів навчання в освітньому процесі ЗВО.

Для виконання зазначених завдань у дослідженні застосовувалися такі методи:

- теоретичні: аналіз філософської, соціологічної літератури та нормативних документів, синтез, порівняння, систематизація, моделювання і узагальнення;
- емпіричні: анкетування, бесіди з першокурсниками та викладачами, тестування, а також вивчення виховного процесу у ЗВО;
- моделювання — для розробки методичних матеріалів та сценаріїв занять з педагогічних дисциплін, спрямованих на впровадження інноваційних методів навчання в ЗВО.

Таким чином, актуальність теми інноваційної та творчої діяльності як основи сучасного викладання обумовлена потребою формування нового типу педагогів, здатних гнучко адаптувати освітній процес до викликів часу та забезпечувати розвиток ключових компетентностей студентів.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що нараховує 65 найменувань. Загальний обсяг роботи 78 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ЗВО

1.1. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх педагогів

Сьогоднішнє суспільство потребує фахівців, які здатні творчо мислити, діяти самостійно, критично оцінювати інформацію та бути конкурентоспроможними, що зумовлено трансформацією від індустріального до інформаційно-технологічного розвитку. Це актуалізує проблему підвищення якості підготовки висококваліфікованих спеціалістів. Особлива увага приділяється як змістовому, так і особистісному компонентам підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти. В процесі навчання майбутній педагог має не лише здобути професійні знання, а й пройти інтелектуальне, моральне та духовне становлення, усвідомити власні сильні та слабкі сторони.

Поняття «підготовка» в наукових джерелах трактується по-різному: як сукупність знань, умінь і досвіду, набутих у процесі навчання чи практичної діяльності [9]; як обсяг засвоєної інформації особою; або ж як оволодіння соціальним досвідом із метою його подальшого застосування під час виконання конкретних практичних, пізнавальних чи навчальних завдань [10].

Однією з форм підготовки є професійна підготовка, яка в педагогічній енциклопедії трактується як процес формування спеціаліста для певної сфери трудової діяльності, що передбачає оволодіння спеціальними знаннями та вміннями, необхідними для виконання професійних функцій [13].

Професійна підготовка є ключовим елементом професійної освіти, необхідним для здобуття фахової кваліфікації, яка визначає соціальну роль

особи. Її сутність полягає в оволодінні спеціальними знаннями, уміннями, навичками, формуванні особистісних якостей, трудового досвіду та поведінкових норм, що забезпечують ефективне виконання професійних обов'язків [45].

У сучасному освітньому дискурсі поняття «професійна підготовка» трактується неоднозначно, що зумовлено різними підходами до його осмислення у психологічній та педагогічній науці. З позицій психології професійну підготовку розглядають як механізм активізації внутрішнього потенціалу особистості, що сприяє розкриттю її пізнавальної та креативної активності. Така підготовка відбувається завдяки засвоєнню ключових знань і вмінь, які мають загальнонаукову та професійну значущість. У педагогічному вимірі акцент робиться на тому, що професійна підготовка — це результат здобуття фахової освіти, який передбачає не лише опанування змісту навчальних дисциплін, а й становлення особистісних якостей, необхідних для професійного самоствердження.

Серед дослідників, які поглиблено розглядали структуру та специфіку професійної підготовки, варто виокремити С. Сисоєву та І. Соколову. Вони характеризують її як складну, багатоелементну систему з розгалуженими внутрішніми та зовнішніми зв'язками, що включає суб'єктно-об'єктну взаємодію. У контексті їхнього підходу, професійна підготовка майбутнього спеціаліста — це динамічний, безперервний і цілеспрямований процес формування особистості, здатної осмислено й системно взаємодіяти з навколишнім середовищем, орієнтуючись на гуманістичні цінності та сучасні освітні концепції [55].

На нормативному рівні визначення професійної підготовки закріплено у Законі України «Про вищу освіту», де її розуміють як процес здобуття фахової кваліфікації за певним напрямом чи спеціальністю [21].

У свою чергу, С. Гончаренко у «Українському педагогічному словнику» подає поняття «кваліфікація» як рівень професійної готовності особи, що забезпечує виконання певного виду трудової діяльності та

передбачає наявність відповідного обсягу знань, навичок і вмінь [11].

Значний вплив на трансформацію підходів до професійної підготовки фахівців справив Болонський процес, який започаткував створення спільного європейського освітнього простору. Одним із ключових його положень стало визнання необхідності формування конкурентоспроможного випускника з високим рівнем професійної компетентності. Українська система вищої освіти, адаптуючись до європейських стандартів, здійснила переорієнтацію на компетентнісний підхід, що зумовило перегляд навчальних програм, оновлення освітніх стандартів та впровадження кредитно-модульної організації навчального процесу.

У межах нової моделі вищої освіти акцент переноситься на оцінювання не лише обсягу засвоєної інформації, а насамперед — на здатність випускника ефективно застосовувати здобуті знання та вміння у професійній діяльності. Таким чином, якість професійної підготовки починає визначатися рівнем сформованості компетентностей, що забезпечують успішну адаптацію фахівця до сучасних викликів ринку праці.

Згідно з позицією Міжнародної ради зі стандартів навчання, результативності та інструктажу (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction – IBSTPI), компетентність трактується як здатність людини якісно виконувати певну професійну діяльність або завдання відповідно до визначених стандартів. У цьому розумінні компетентність охоплює не лише фахову обізнаність, а й здатність до практичного застосування знань, умінь і навичок у реальних умовах професійної діяльності.

Для систематизації та об'єктивного вимірювання рівня компетентностей IBSTPI пропонує оцінювати такі показники, як теоретична підготовка, практичні вміння, сформовані навички та досягнення в навчанні. Таким чином, поняття компетентності має комплексний характер і виходить за межі традиційного розуміння «кваліфікації». Воно поєднує в собі не

тільки технічну готовність до виконання функцій, але й відображає особистісні якості фахівця — його гнучкість, відповідальність, здатність до саморозвитку та прийняття рішень.

Професійна компетентність педагога в сучасному розумінні — це здатність самостійно та результативно вирішувати педагогічні завдання різного рівня складності, як за власною ініціативою, так і за адміністративним дорученням. Вона передбачає не лише обізнаність у педагогічній теорії, а й готовність ефективно реалізовувати її в освітньому процесі. Компетентність викладача виявляється в гармонійному поєднанні його теоретичної підготовки, практичного досвіду та особистісних якостей, що визначають його професійну ідентичність.

На думку В.Гладуш важливо чітко розмежовувати поняття «професійна підготовка» та «професійна компетентність». Якщо перше стосується процесу оволодіння знаннями, уміннями й навичками, то друге — є результатом цього процесу, що демонструє якісні характеристики готовності педагога до практичної діяльності. Вчений визначає педагогічну компетентність як інтегральний результат професійного розвитку особистості, що проявляється через рівень вихованості, освіченості студентів, глибину предметно-наукових і психолого-педагогічних знань педагога, а також його моральну зрілість і соціальну відповідальність. Саме ці риси забезпечують успішне формування майбутнього покоління відповідно до вимог сучасного суспільства [10].

Відповідно до положень сучасних професійних стандартів, сформованість ключових компетентностей педагога закладу вищої освіти виступає основою для його ефективної професійної діяльності, а також свідченням високого рівня професійної майстерності. У науково-методичній літературі виокремлюють низку базових компетентностей, які є необхідними для успішної реалізації викладачем своїх функцій в умовах трансформації освітнього простору.

Однією з провідних є мовно-комунікативна компетентність, яка охоплює володіння державною мовою на високому рівні, здатність до конструктивної взаємодії з різними учасниками освітнього процесу, врахування психологічних, вікових, індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти. Ця компетентність також передбачає здатність налагоджувати партнерські відносини, зберігати педагогічну етику та культуру спілкування, створювати на заняттях атмосферу довіри, відкритості, діалогу й підтримки, що сприяє розвитку особистості студента.

Фахово-методична компетентність викладача ЗВО включає ґрунтовне знання предмета, яким він оперує, а також володіння сучасними методами, технологіями та підходами до організації освітнього процесу у вищій школі. Йдеться не лише про вміння дохідливо й науково обґрунтовано викладати матеріал, але й про здатність до інтеграції педагогічних, психологічних, дидактичних принципів у навчальний процес, що забезпечує його системність, цілеспрямованість та інноваційність.

Фахово-методична компетентність також означає відкритість до нових ідей, готовність до постійного професійного вдосконалення, упровадження інноваційних технологій навчання — зокрема, особистісно орієнтованих, проєктних, дослідницьких, цифрових тощо. Вона передбачає вміння адаптувати зміст і методику викладання відповідно до потреб студентської аудиторії, формувати індивідуальні освітні траєкторії, організовувати рефлексивний та практико-орієнтований підхід до навчання.

Таким чином, професійні компетентності педагога ЗВО є не лише індикаторами його підготовленості до викладацької діяльності, а й чинниками, що визначають якість вищої освіти в цілому.

У сучасному освітньому середовищі викладач закладу вищої освіти має володіти цілим спектром компетентностей, що забезпечують ефективну педагогічну взаємодію, академічну доброчесність, розвиток особистості здобувачів освіти та впровадження інноваційних підходів у навчальний процес. Це зумовлено сучасними вимогами до професійної підготовки

фахівців, які здатні адаптуватися до змін, виявляти гнучкість у прийнятті рішень, виявляти критичне мислення та бути готовими до навчання протягом життя.

Згідно з європейськими підходами, сучасний педагог повинен бути не лише джерелом знань, а й фасилітатором, наставником і модератором навчального процесу. Компетентнісний підхід до підготовки викладача вимагає якісної трансформації освітніх програм і зміщення акценту з передачі знань на формування здатності до самостійного навчання, аналізу та творчої діяльності. Професійна компетентність педагога ЗВО — це інтегрована характеристика, що поєднує знання, вміння, навички, ставлення, а також особистісні якості, які дозволяють ефективно виконувати професійні обов'язки (таб.1.1., 1.2, 1.3.).

Таблиця 1.1.

Ключові професійні компетентності педагога ЗВО та їх характеристика

Назва компетентності	Зміст, суть компетентності
Інформаційно-цифрова	Здатність ефективно працювати з ІКТ, цифровими освітніми ресурсами, здійснювати пошук, аналіз і використання інформації в професійній діяльності.
Емоційно-етична	Управління емоціями, дотримання етичних норм, чуйна взаємодія зі студентами та колегами.
Соціальна	Готовність до педагогічного партнерства, розуміння соціальних запитів, здатність взаємодіяти з освітньою спільнотою.
Інклюзивна	Створення безбар'єрного середовища, підтримка студентів з особливими освітніми потребами.
Здоров'я збережувальна	Організація безпечного освітнього середовища, профілактика та формування культури здоров'я.
Проектувальна	Планування освітніх траєкторій, моделювання навчального процесу.
Прогностична	Оцінювання рівня власного професіоналізму, визначення напрямів саморозвитку.
Організаційна	Ефективна взаємодія в команді, організація колективної діяльності.
Оцінювально-аналітична	Використання методів педагогічної діагностики, оцінювання результатів навчання.

Продовження таб.1.1.

Інноваційна	Здатність застосовувати інноваційні методи навчання, науковий підхід у викладанні.
Навчання впродовж життя	Потреба в неперервному професійному зростанні, участь у професійних спільнотах.
Рефлексивна	Здатність до критичного самоаналізу, корекції професійної діяльності.

Таблиця 1.2.

Зв'язок між компетентностями викладача ЗВО та освітніми результатами студентів

Компетентність педагога	Очікувані результати у студентів
Інформаційно-цифрова	Цифрова грамотність, критичне мислення
Емоційно-етична	Довіра, емпатія, відкритість у спілкуванні
Інклюзивна	Рівний доступ до навчання, психологічна безпека
Проектувальна	Самостійність, мотивація до самонавчання
Інноваційна	Готовність до змін, креативність
Рефлексивна	Здатність до самооцінювання та саморозвитку

Таблиця 1.3.

Форми реалізації компетентностей у практиці викладача ЗВО

Компетентність	Форма реалізації
Інформаційно-цифрова	Використання Moodle, Google Classroom, створення відеоуроків, онлайн-опитування
Емоційно-етична	Проведення відкритих дискусій, етичне оцінювання, побудова довірливих відносин
Проектувальна	Розробка індивідуальних освітніх маршрутів, групова проектна діяльність
Оцінювально-аналітична	Формувальне оцінювання, аналіз зворотного зв'язку, студентське портфоліо
Інноваційна	Гейміфікація, менторські програми, інтерактивні платформи
Соціальна	Участь у міжвузівських ініціативах, партнерські проекти з громадськими організаціями

Таким чином, ефективна професійна діяльність викладача ЗВО базується на сформованості ключових компетентностей, які забезпечують

якість вищої освіти, розвиток академічної культури та впровадження інновацій в освітнє середовище. Компетентнісний підхід дозволяє не лише готувати фахівців до виконання професійних обов'язків, а й формувати у них здатність до критичного осмислення реальності, адаптації до змін, конструктивної взаємодії з іншими людьми, що є важливим чинником соціального та особистісного зростання.

У сучасних умовах функціонування системи вищої освіти важливо розуміти, що професійна компетентність педагога ЗВО є не просто сукупністю знань і навичок. Це складна інтегративна якість, яка формується на основі його загальної культури, професійного досвіду, методичної майстерності та особистих цінностей. Саме поєднання цих складових дає змогу викладачеві ефективно виконувати педагогічні функції, адаптуватися до змін у професійному середовищі та забезпечувати високу якість навчального процесу.

Поняття «якість» у Великому тлумачному словнику сучасної української мови тлумачиться як відмінна риса, що визначає характерні особливості об'єкта чи явища [56]. У Концепції забезпечення якості вищої освіти в Україні наголошується, що якість освіти — це сукупність характеристик освітнього процесу, що забезпечують системне та результативне формування професійних компетентностей і світогляду майбутнього фахівця [54].

Науковець І. Дичківська пропонує розглядати якість освіти як інтеграцію рівня знань, умінь і загального розвитку особистості здобувача освіти на певному етапі, що відповідає визначеним цілям та забезпечується умовами навчального середовища [17]. У свою чергу, інше визначення розглядає якість вищої освіти як характеристику фахівця, що виявляється у його компетентності, ціннісній спрямованості, соціальній активності та здатності задовольняти як власні потреби, так і потреби суспільства [23].

Актуальні вимоги до якості підготовки фахівців регламентуються чинними державними документами, зокрема стандартами вищої освіти,

ОПП і ОКХ. У них детально прописано перелік необхідних знань, умінь, професійних навичок, що мають бути сформовані у випускника. Визначено також цільові орієнтири та очікувані результати освітнього процесу, що відповідають викликам сучасного європейського освітнього простору. До основних параметрів якості підготовки випускника належать: рівень інтелектуального потенціалу, здатність до творчого мислення, рефлексивні навички, гуманітарна ерудиція, професійна компетентність та соціальна адаптивність.

У контексті ринку праці головним мірилом ефективності професійної підготовки стає конкурентоспроможність фахівця. Цей показник відображає не лише відмінність у якості підготовки, а й здатність випускника ефективно реалізовувати професійні функції в умовах ринкових вимог. Конкурентоспроможний фахівець — це особа, що володіє ціннісними орієнтаціями, ініціативністю, відповідальністю, лідерськими якостями та прагненням до постійного вдосконалення. Його переваги проявляються у здатності задовольнити потреби роботодавця та ефективно діяти у професійному середовищі з урахуванням економічних, соціальних і культурних чинників.

Компетентність, як другий ключовий критерій якості професійної підготовки, розглядається дослідниками як багатовимірна характеристика. М. Головань підкреслює, що компетентність — це не лише наявність певного обсягу знань чи умінь, а їх практична реалізація в діяльності, що супроводжується особистим ставленням до результату. Він також наголошує на системному характері поняття, яке охоплює структурні елементи, функціональні зв'язки, рівні сформованості та специфічні прояви у різних видах діяльності [12].

На думку В. Гладуш, якість підготовки фахівця можна трактувати як інтегровану характеристику, що охоплює фундаментальну наукову базу, практичні навички, рівень сформованої професійної компетентності та

особистісні характеристики. Вона повинна відповідати запитам як здобувача освіти, так і роботодавця [10].

Узагальнено ключові критерії оцінки якості підготовки викладача ЗВО можна подати у вигляді таблиці 1.4.:

Таблиця 1.4.

Критерії якості підготовки педагога ЗВО

Критерій	Змістовна характеристика
Професійна компетентність	Інтеграція знань, умінь, цінностей, методичної культури
Конкурентоспроможність	Здатність бути ефективним, гнучким, інноваційним у професійній діяльності
Рівень гуманітарної підготовки	Осмислення соціокультурного контексту викладання
Інтелектуальний і творчий потенціал	Здатність до аналітики, генерування нових ідей
Соціальна адаптивність	Вміння будувати комунікацію, працювати в команді, взаємодіяти з освітнім середовищем

Таким чином, якість професійної підготовки викладача ЗВО вимагає цілісного підходу до оцінювання, де поєднуються академічна, професійна та особистісна складові. Лише за умови їх гармонійного розвитку можливе досягнення справжньої ефективності освітнього процесу у вищій школі.

1.2. Інноваційні освітні методи: теорія та практика впровадження у ЗВО

Інновації є одним із визначальних ознак сучасного суспільства, що виступають рушієм розвитку в усіх сферах життя. Поняття «інновація» міцно пов'язане з іменем видатного австрійського економіста і мислителя ХХ століття Йозефа Шумпетера, який уперше систематизував це явище. Незважаючи на те, що інновації супроводжують історичний розвиток людства, для позначення впровадження нововведень використовувалися різні терміни, такі як «нове», «нововведення», «модерн» чи «модерний».

За визначенням В. Кременя, «інновація» має багатозначний характер і тлумачиться як впровадження нових ідей і технологій у виробництво, управління підприємством чи галуззю. У ширшому розумінні це нововведення, яке ще не набуло широкого розповсюдження у суспільстві або виробничій діяльності [28].

І. Дичківська розглядає інновацію як процес оновлення, що включає зміни, нові підходи або створення якісно нового, а також використання відомих елементів у нових контекстах [17].

У сучасному світі освіта посідає ключове місце у формуванні інтелектуального потенціалу особистості та суспільства загалом, сприяє становленню демократичних цінностей і надає знання, необхідні для вдосконалення різних сфер життя.

Інновації в освіті — це комплексний процес створення, впровадження та поширення нових ідей, методів, технологій і підходів, спрямованих на модернізацію та трансформацію навчального процесу відповідно до сучасних викликів.

Педагогічна інновація визначається як сукупність новаторських професійно-педагогічних дій, спрямованих на розв'язання актуальних проблем навчання й виховання з урахуванням особистісно-орієнтованого підходу. Вона являє собою цілісну теоретичну і методичну концепцію оновлення педагогічної діяльності, яка забезпечує вихід на якісно новий рівень, а також процес освоєння нових засобів, методик, технологій та програм [5].

Педагогічна новація — це педагогічне нововведення, що полягає у заміні застарілих методів, принципів і технологій освіти новими, більш ефективними. Вона може мати форму як поступового доповнення до освітнього процесу, так і радикальної його трансформації.

Додатково, поняття інновації можна розглядати з кількох аспектів:

Технічна інновація - впровадження нових технічних засобів, інструментів або обладнання.

Технологічна інновація - нові методи, процеси або технології виробництва і навчання.

Соціальна інновація - нові форми організації, співпраці або соціальної взаємодії.

Педагогічна інновація - нові освітні підходи, методики і форми навчання.

Враховуючи вищезазначене, інновації у сфері освіти є фундаментальним чинником розвитку та модернізації навчального процесу, що дозволяє забезпечити якість освіти на високому рівні та відповідати сучасним вимогам суспільства.

В. Кремень виділяє основні принципи інноваційної освіти, які можна сформулювати так: по-перше, забезпечення широкого доступу до освіти для максимальної кількості людей; по-друге, акцент на безперервному навчанню протягом усього життя. Інноваційний освітній процес передбачає розвиток здатності системно аналізувати важливі проблеми, розглядати факти в їхньому глобальному контексті, оцінювати етичні наслідки прийнятих рішень, а також ефективно передавати знання і стимулювати дискусії [35].

О. Літченко систематизує поняття інноваційних методів навчання в контексті компетентнісного підходу, що сприяє більш глибокому розумінню їхньої ролі [40].

Дослідники Т. Туркот [59] і Д. Чернілевський [63] досліджують поєднання традиційних і новітніх методів у викладанні вищої освіти, розглядаючи це як розвиток педагогічної системи.

Під методом розуміють організований спосіб освоєння знань і навичок, який враховує закономірності пізнання об'єкта [12].

Методи навчання — це впорядковані дії викладача і студентів, що спрямовані на досягнення навчальних цілей.

Активні методи навчання — це прийоми, що стимулюють студентів до усвідомленої, ініціативної та практичної діяльності під час вивчення

матеріалу [34]. На відміну від пасивного сприйняття інформації, активні методи переводять студентів у статус активних учасників навчального процесу, а взаємодію з викладачем — у партнерську, демократичну.

Ефективне застосування активних методів дозволяє вирішувати одразу кілька важливих завдань: утримувати навчальний процес під контролем викладача; залучати всіх студентів до активної участі; здійснювати постійний моніторинг рівня засвоєння матеріалу.

У центрі активного навчання - система методів, спрямованих на те, щоб студенти не просто отримували і відтворювали інформацію, а самостійно набували знань, умінь і навичок через інтерактивну, мисленнєву та практичну діяльність.

На сьогодні існує кілька підходів до класифікації активних методів навчання, які спираються на різні критерії: характер навчально-пізнавальної або ігрової активності, формат організації взаємодії, умови проведення занять, їхнє призначення, а також тип імітаційної моделі, що використовується.

Залежно від особливостей навчально-пізнавальної діяльності активні методи поділяють на дві основні категорії: імітаційні, що ґрунтуються на відтворенні реальних ситуацій, та неімітаційні. Цю класифікацію схематично відображено в таблиці 1.5.

О. Пометун і Л. Пироженко визначають інтерактивні методи навчання як такі, що: формують у студентів потребу у нових знаннях; орієнтують навчальний процес на зв'язок із реальним життям; спрямовують мислення на вирішення загальних і конкретних пізнавальних завдань з метою творчої обробки навчальної інформації; допомагають співвідносити окремі факти з ключовими ідеями; забезпечують міцне засвоєння знань і навичок та уміння застосовувати їх у нових умовах; сприяють набуттю навчальних умінь; створюють оптимальні умови для активної навчально-пізнавальної діяльності кожного студента [48].

Таблиця 1.5.

Класифікація активних методів навчання

Неімітаційні	Імітаційні	Імітаційні
	ігрові	неігрові
інтелектуальна розминка; експрес – опитування; навчальна дискусія; мозковий штурм; самостійна робота з навчальною літературою; активно-групові консультації; студентські наукові конференції.	ділові ігри; метод розігрування ролей; ігрове проектування; ігровий тренінг.	метод кейса; рішення ситуаційних завдань; імітаційні ігри.

Інтерактивні методи навчання — це організовані способи залучення студентів до активної пізнавальної діяльності, які спрямовані на глибоке засвоєння знань і формування практичних навичок через безпосередню комунікацію між викладачем і студентами, а також між самими студентами. У цій моделі навчання акцент зміщується від традиційної передачі інформації викладачем до спільної діяльності, де педагог виконує роль координатора та фасилітатора, а студенти — активних учасників процесу, що повністю відповідає принципам особистісно орієнтованої освіти.

Відомі дослідники О. Пометун та Л. Пироженко визначають інтерактивне навчання як комплекс різних методологічних підходів, що включають: кооперативне навчання, колективно-групові техніки, ситуативне моделювання та методи роботи з дискусійними темами [48].

У кооперативному навчанні застосовуються різноманітні методи взаємодії, зокрема: робота в парах із використанням різних форматів співпраці (наприклад, «один проти одного», «подумай — обговори в парі»), ротаційні трійки, техніка «двоє — четвірка — вся група», метод «карусель», робота в малих групах, колективне узагальнення ідей, виконання спільних проєктів, а також методи «коло ідей» та «акваріум» (спостереження за дискусією).

Коллективно-групові методи передбачають залучення всієї групи одночасно для спільного обговорення через такі інструменти, як загальні дискусії, «мікрофон», вправи на доповнення речень, «мозковий штурм», метод «навчаючи — вчуся», «ажурна пилка», аналіз кейсів, вирішення практичних проблем та метод «дерево рішень».

Ситуативне моделювання ґрунтується на ігрових техніках, де навчальний процес організовано через рольові ігри, сценічні постановки, драматизації, що імітують реальні або гіпотетичні ситуації.

Методи роботи з дискусійними питаннями включають різні форми обговорення суперечливих тем, які сприяють розвитку критичного мислення, умінню формувати і відстоювати власну позицію. Серед них — «займи позицію», традиційні дискусії, формати ток-шоу та дебати.

Цей комплекс інтерактивних методів перетворює навчальний процес на живий, динамічний і взаємодіючий простір, де студенти не просто отримують знання, а стають активними творцями свого освітнього досвіду.

Огляд наукових джерел дає підстави стверджувати, що застосування інтерактивних методів у навчальному процесі є виправданим і ефективним. Ці методи сприяють розвитку комунікативних навичок студентів, зокрема вмінню аргументовано висловлювати власні думки, переконувати інших, демонструвати толерантність та розуміння, ставити запитання і давати на них виважені відповіді. Крім того, інтерактивні підходи підтримують самореалізацію особистості, суттєво підвищують якість освіти і виступають як потужний стимул загального особистісного розвитку студентів.

Інноваційні методи навчання спрямовані на оновлення, удосконалення та трансформацію освітнього процесу відповідно до сучасних викликів і потреб. Їх застосування сприяє формуванню простору спільного навчання та взаємодії (колективного, групового, кооперативного), де студенти та викладачі рівноправно беруть участь у навчальному процесі, усвідомлюючи свої дії, рефлексують над набутими знаннями та вміннями. У межах такого активного та інтерактивного підходу студенти навчаються співпрацювати,

вести демократичний діалог, мислити критично та ухвалювати обґрунтовані рішення.

Розглянемо деякі з цих методів детальніше. Важливу роль у професійній підготовці майбутніх спеціалістів відіграють педагогічні проєкти. Вони бувають різних типів, зокрема творчі, ігрові, інформаційні, практично орієнтовані та дослідницькі [47]. Однак найбільш поширена класифікація педагогічних проєктів, яку можна знайти у різних наукових працях, включає такі категорії:

1. За домінуючим видом діяльності: дослідницькі, пошукові, творчі, рольові, прикладні, інформаційні, практико-орієнтовані.
2. За предметно-змістовою спрямованістю: монопроєкти та міжпредметні проєкти.
3. За типом контактів між учасниками: у межах однієї групи, університету, регіону, країни або міжнародного рівня.
4. За чисельністю учасників: індивідуальні, парні, групові.
5. За тривалістю реалізації: короткострокові, середньої тривалості, довготривалі.

Для прикладу, у таблиці 1.6 наведена класифікація навчально-ігрових проєктів, які використовуються у підготовці майбутніх педагогів.

Таблиця 1.6.

Класифікація навчально-ігрових проєктів у підготовці майбутніх педагогів

Критерії класифікації	Види навчально-ігрових проєктів
за дидактичними цілями	комбіновані (спрямовані на формування окремих компонентів готовності до педагогічної діяльності), комплексні (спрямовані на формування всіх компонентів готовності до педагогічної діяльності)
за формою	<u>Проєкт-концепція</u> , <u>проєкт-педагогічна технологія</u> , <u>проєкт-модель</u> , <u>проєкт-сценарій</u> , <u>проєкт-навчальна програма</u> , <u>проєкт-конференція</u>
за предметно-змістовою галуззю	<u>монопроєкт</u> , <u>міжпредметний проєкт</u>
за кількістю учасників	парні, групові, індивідуальні
за тривалістю	Короткотривалий, середньої тривалості, довготривалий

Рольові завдання будуються за логікою: порівняй, аргументуй, виділи головне, зроби вибір і обґрунтуй його, виріши поставлену навчальну проблему. Такий підхід активізує у студентів частково-пошукову, проблемну та дослідницьку діяльність і формує чотири ключові функціональні складові:

- презентативна - відповідальна за чітке і змістовне викладення навчального матеріалу з урахуванням специфіки теми та індивідуальних особливостей студента;

- інсентивна - стимулює зацікавленість студентів у засвоєнні нового матеріалу, розвиток роздумів над проблемними питаннями, оцінювання власних досягнень;

- коригуюча - спрямована на порівняння і виправлення власних результатів студентів із запланованими;

- діагностична - забезпечує отримання зворотного зв'язку щодо процесу навчання.

Рольова гра - це невелика сценічна імпровізація, у якій студенти виконують різні ролі. Часто сценарій має загальні рамки, але багато елементів створюються учасниками під час гри. Прикладами таких ігор можуть бути «Аукціон педагогічних ідей» або «Ярмарок педагогічних ідей». Завдяки рольовій грі можна відтворити будь-яку ситуацію, проживаючи її через рольову взаємодію.

Процес рольової гри проходить через такі етапи:

- Організаційний* - ознайомлення з темою, цілями, формування невеликих груп і пояснення правил;

- Підготовчий* - самостійне вивчення ситуації в групах, розподіл ролей, розробка інструкцій, збір додаткової інформації;

- Ігровий* - виконання завдань із можливістю імпровізації для вирішення виникаючих проблем;

- Підсумковий* - аналіз перебігу гри, виявлення помилок, обговорення результатів.

Ділова навчальна гра моделює професійну діяльність фахівців або керівників у контексті вирішення складних управлінських завдань виробничого характеру. Вона поєднує навчальний процес із практичними аспектами майбутньої професії і зазвичай проводиться колективно.

Такі ігри максимально наближені до реальних умов діяльності, сприяють розвитку вміння приймати складні рішення, розумінню міжособистісних взаємодій, а також перевіряють знання, навички та особистісні якості студентів під час розв'язання практичних завдань.

Основні складові будь-якої ділової гри включають:

- вступну частину (формулювання мети);
- підготовчу частину (ознайомлення з правилами);
- безпосередньо гру (визначення завдань і їх виконання);
- аналіз отриманих результатів і підведення підсумків.

Участь у ділових іграх допомагає студентам розвивати творчість, уяву, навички аргументації, логічне мислення та прийняття рішень.

Метод інсценізації може реалізовуватися у різних формах: завчасно підготовлених діалогах, тематичних дискусіях, театралізованих постановках реальних або уявних подій. Метод генерації ідей, подібний до «мозкового штурму», спонукає учасників виробляти багато різноманітних ідей для розв'язання проблемної ситуації і спільно шукати найкращі варіанти. «Мозковий штурм» застосовують тоді, коли потрібно швидко зібрати велику кількість ідей, активізуючи творчу енергію студентів.

Л. Ковальчук підкреслює важливу роль ігрового моделювання у професійній підготовці педагогів [26]. Згідно з «Словником іншомовних слів», моделювання (фр. *modeler* — формувати) має два основних значення: по-перше, це метод дослідження складних явищ, процесів чи об'єктів шляхом заміни оригіналу його аналогом — моделлю; по-друге, це процес створення самої моделі [56].

Ігрове моделювання, за визначенням дослідниці, — це створення моделей реальних педагогічних явищ і ситуацій, які під час гри дають змогу

студентам глибоко зануритися у професійну діяльність. Такий підхід стимулює розвиток пізнавального інтересу, творчого потенціалу майбутніх педагогів та їх педагогічної культури [27].

Отже, інноваційні методи навчання — це прийоми, спрямовані на оновлення, модернізацію та трансформацію освітнього процесу відповідно до сучасних вимог. Впровадження таких методів забезпечує спільне навчання і взаємодію (колективну, групову, кооперативну), де і студент, і викладач виступають як рівноправні суб'єкти, які усвідомлюють свої дії, рефлексують над власними знаннями, вміннями і практикою. Завдяки активному та інтерактивному навчанню студенти розвивають уміння конструктивного діалогу, критичного мислення та прийняття обґрунтованих рішень в умовах освітньої взаємодії.

1.3. Педагогічні передумови успішної інтеграції інноваційних методів навчання у процес підготовки майбутніх педагогів у ЗВО

Сучасна наукова думка переконливо доводить, що інтеграція інноваційних методик у навчальний процес закладів вищої освіти є одним із ключових чинників удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів. Однак ефективність цього процесу значною мірою залежить від створення та забезпечення низки педагогічних умов, які формують сприятливий освітній простір і сприяють максимально повній реалізації потенціалу як студентів, так і викладачів.

Педагогічна умова – це специфічний чинник або комплекс факторів, які забезпечують можливість успішного здійснення навчальної діяльності, однак без активної взаємодії суб'єктів освітнього процесу вона не здатна самостійно привести до бажаних результатів [61].

З точки зору І.Гребенник, педагогічні умови — це цілеспрямований добір і продумане конструювання змісту навчання, методів, форм організації освітньої діяльності, що спрямовані на досягнення певних

навчальних і виховних цілей [12]. У контексті професійної підготовки майбутніх учителів педагогічні умови розглядаються як сукупність факторів, які створюють оптимальні передумови для якісного засвоєння знань, розвитку умінь, формування особистісних якостей і компетентностей у рамках системи вищої освіти.

Аналіз фахової літератури засвідчує, що успішне впровадження новітніх освітніх технологій у систему підготовки здобувачів вищої освіти потребує дотримання певних педагогічно обґрунтованих умов. До них належать:

- підтримка та розвиток стійкої позитивної мотивації студентів, що орієнтує їх на майбутню професійну діяльність і стимулює внутрішню зацікавленість у навчанні;

- регулярне застосування та системне урізноманітнення інноваційних педагогічних технологій, зокрема активних та інтерактивних методів навчання, які сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів;

- забезпечення ефективної інтерактивної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу, що формує партнерські відносини і створює умови для співнавчання та взаємонавчання;

- створення сприятливого емоційного середовища, що підтримує психологічний комфорт студентів і викладачів, формує атмосферу довіри і доброзичливості в аудиторії.

Особливої уваги заслуговує мотиваційний аспект, який є основою особистісного розвитку і навчальної активності. Мотивація – це складна багатокомпонентна структура, яка об'єднує внутрішні потреби, інтереси, цінності та стимули, що формують мотиваційну сферу особистості. Ця сфера є ядром, що організовує всі спонукальні процеси і визначає напрямок навчальної діяльності.

Пізнавальна мотивація студентів, особливо майбутніх педагогів, ґрунтується на глибинній потребі оволодіння професійними знаннями, вміннями та навичками, а також на стійкому пізнавальному інтересі, який

спонукає до активного засвоєння фахових дисциплін. Тому навчальний контент має бути змістовно вагомим, чітко структурованим і пов'язаним із практичними потребами професійної діяльності, підтримуючи міждисциплінарні зв'язки та спрямовуючи на розвиток критичного мислення, самостійності й творчого підходу до розв'язання професійних завдань.

Отже, мотивація виступає як ключовий каталізатор ефективності інноваційних методів навчання в системі підготовки педагогічних кадрів, оскільки саме вона спонукає студентів до усвідомленого засвоєння знань, активної участі в освітньому процесі та формує їхнє професійне самовизначення. Для досягнення високої результативності навчання необхідно системно працювати над формуванням мотиваційної сфери особистості, забезпечуючи відповідний зміст навчання та підтримку позитивної емоційної атмосфери в закладі освіти.

В університеті слід створити таке освітнє середовище, яке б сприяло формуванню в майбутніх фахівців свідомого та позитивного ставлення до навчального предмета та професійної діяльності загалом. Для цього в освітньому процесі необхідно впроваджувати ситуації, що цілеспрямовано стимулюють мотивацію всіх учасників педагогічного процесу, допомагаючи кожному знайти власний особистісний сенс і користь у вибраній професії.

Психологічні дослідження (Л. Виготський, М. Дяченко, В. Ільїн, Л. Кандибович, О. Леонт'єв) підкреслюють, що усвідомлення особистої значущості професійної діяльності посилює готовність до неї лише тоді, коли соціальні цінності трансформуються у внутрішні, особистісно важливі для людини.

Особистісно значуще, за М.Кляш, – це індивідуальне відображення ставлення особистості до об'єктів діяльності, які набувають для неї сенсу «для себе». Це означає, що знання, навички, соціальні ролі та норми, а

також цінності й ідеали, що засвоюються, сприймаються суб'єктом як особисто важливі та значущі [36].

Від мотивів, які стимулюють діяльність особистості та визначають її активність, залежить рівень професійної спрямованості, розуміння суті майбутньої роботи і прагнення здобувати необхідні знання й уміння для успішної реалізації у професії.

Ця педагогічна умова спрямована на формування внутрішніх рушійних механізмів пізнавальної та практичної активності, що підтримують самоорганізацію та орієнтують майбутніх учителів на ефективну професійну діяльність.

Наступною важливою умовою для результативного застосування інноваційних методів навчання в закладі вищої освіти, як основи якісної педагогічної підготовки, є системне використання й різноманітність активних та інтерактивних методик, що стимулюють активну участь студентів у навчальному процесі.

Інноваційні методи навчання – активні й інтерактивні – повинні стати не епізодичним доповненням до традиційної освітньої діяльності, а складовою її повсякденної структури. Їх систематичне застосування стимулює постійну інтелектуальну активність здобувачів освіти, розвиває самостійність мислення та зацікавленість у результатах навчального процесу. В основі такого підходу лежить ідея системності, яка передбачає взаємопов'язане функціонування елементів педагогічної технології в єдиній цілісній моделі навчання. Необхідно варіювати методи з урахуванням теми, мети, особливостей аудиторії. До ефективних форм можна віднести: «акваріум», «асоціативну квітку», «битву ораторів», «аналіз письмової роботи партнера», «аплодисменти», «броунівський рух», «велике коло», «дискусію», «антивірус», «мозковий штурм», «бліц-інтерв'ю», «вирішення проблемних ситуацій» тощо (докладніше – у Додатку Б).

Ще однією ключовою педагогічною умовою успішного використання інноваційних методів у професійній підготовці педагогів є організація

ефективної інтерактивної взаємодії між усіма учасниками навчального процесу.

Поняття взаємодії має глибоке філософське підґрунтя. У межах синергетичного підходу воно розглядається як взаємне зумовлення дій між об'єктами, коли кожен з них не лише впливає на інших, а й зазнає зворотного впливу, що призводить до змін у його власному стані. У сферу педагогіки це поняття вперше ввів Ю. Бабанський, і з того часу воно набуло чіткого значення.

Сучасна педагогіка розглядає взаємодію як цілеспрямований, свідомий обмін між учасниками освітнього процесу знаннями, досвідом, поглядами, соціальними установками й цінностями, що відбувається на добровільних засадах. Таке спілкування є не лише інформаційним, а й соціально значущим: формується партнерство, з'являється простір для співдії, порозуміння та спільного вирішення завдань[5].

З точки зору соціальної психології, педагогічна взаємодія – це форма соціального діалогу, яка передбачає постійну корекцію дій і позицій учасників, орієнтацію на спільну мету, врахування особливостей партнерів та створення атмосфери довіри, відкритості й конструктивної співпраці. Таке середовище є основою для реалізації особистісно-орієнтованого, діалогічного навчання, у якому і викладач, і студент виступають активними рівноправними суб'єктами.

Отже, забезпечення інтерактивної взаємодії в освітньому процесі не лише підвищує якість професійної підготовки, а й формує культуру співпраці, вміння працювати в команді, відповідально ставитися до спільної справи - тобто ті компетентності, які є критично важливими для сучасного педагога [11].

Взаємодія у педагогічному процесі має двовимірну природу - зовнішню і внутрішню. Зовнішній аспект передбачає цілеспрямовану організацію навчальної діяльності з боку викладача: це вибір форм комунікації, методів впливу, структур навчального спілкування, які педагог

обирає на основі свого досвіду та професійної компетентності. Водночас внутрішній аспект проявляється у внутрішній мотивації здобувачів освіти - у їхній потребі пізнавати себе, рефлексувати власні дії, самостійно осмислювати власні успіхи та невдачі, аналізувати власне місце серед інших. Саме внутрішня взаємодія є глибинною рушійною силою розвитку особистості, оскільки спонукає людину до самоусвідомлення, формує здатність розуміти інших і бачити себе в контексті соціального середовища - серед ровесників, викладачів, у суспільстві загалом.

Інтерактивна педагогічна взаємодія - це не просто форма співпраці між учасниками освітнього процесу, а динамічний суб'єкт-суб'єктний простір, у межах якого реалізується індивідуальний особистісний потенціал. Таке освітнє середовище стимулює кожного до саморозвитку, творчого пошуку, розширення меж свого «Я». Йдеться про постійне взаємне збагачення, яке виявляється в таких феноменах, як взаєморозуміння, співпереживання, взаємопідтримка, обмін досвідом і кооперація. Це особливий вид діалогу, де навчання стає не лише способом здобуття знань, а простором для співтворчості та самореалізації всіх учасників [14].

Наступною ключовою умовою успішної реалізації інноваційних методів у підготовці майбутніх педагогів є формування позитивного емоційного клімату в освітньому середовищі. Саме емоційний настрій під час занять багато в чому визначає рівень мотивації студентів, глибину їх занурення в навчальний матеріал, а також якість засвоєння знань і навичок. Якщо у студентській групі панує взаємоповага, довіра, підтримка, це сприяє активному включенню в пізнавальну діяльність, стимулює бажання досягати результатів і формує позитивне ставлення до професії.

Емоційна атмосфера на занятті створюється не лише за рахунок організаційних факторів, а й через поведінку та позицію викладача. Він виступає фасилітатором, наставником, а не контролером. Згідно з гуманістичною педагогікою К. Роджерса, основою створення такої

атмосфери є безумовна повага до студента як до особистості, вміння підтримати кожного у складній ситуації, чуйність до емоційної динаміки групи, готовність ділитися власними почуттями й досвідом. Важливо, щоб викладач умів не лише викладати матеріал, а й будувати міжособистісні відносини, які базуються на емпатії, відкритості та підтримці [45].

Таким чином, позитивна емоційна атмосфера є не просто комфортом для навчання, а потужним ресурсом для розвитку особистості, що активізує внутрішні резерви студентів, сприяє їхній професійній самореалізації та формуванню відповідального ставлення до майбутньої педагогічної діяльності.

У сучасному освітньому середовищі надзвичайно важливо забезпечувати ефективну педагогічну взаємодію між викладачем і студентами, яка має ґрунтуватися не лише на передачі знань, а й на взаємному обміні думками, досвідом, емоціями та творчими ідеями. Така взаємодія виступає не лише як комунікація, а як глибокий процес співпраці, пізнання особистості кожного учасника освітнього процесу, побудови партнерських відносин і розвитку колективної творчості. У цьому контексті важливо створити умови, за яких кожен студент відчуватиме себе активним учасником навчального процесу, а не пасивним спостерігачем.

Основною формою комунікації між викладачем і студентами має стати діалог, побудований на принципах рівноправності, довіри та поваги. Необхідно відійти від авторитарного стилю спілкування та надати перевагу відкритому обговоренню, вільному висловленню думок, стимулюванню ініціативи. Надзвичайно важливо, щоб викладач забезпечував постійний зворотний зв'язок: уважно слухав студентів, реагував на їх запити, оцінював їх зусилля, заохочував до подальшого саморозвитку. Такий підхід підкреслює зацікавленість викладача у прогресі кожного студента й формує атмосферу довіри.

Педагогічна взаємодія передбачає наявність двостороннього процесу: цілеспрямованого впливу викладача та відповідної реакції студентів. Вплив

може проявлятися по-різному — від прямої інструкції до натяку або емоційного сигналу; від свідомої мотивації до непрямого навіювання інтересу через приклад. Студентська реакція, у свою чергу, варіюється від повного прийняття і активного включення в навчальний процес — до байдужості, супротиву чи ігнорування. Цей обмін вимагає високого рівня чутливості з боку викладача до змін у поведінці студентів, їхнього настрою, зацікавленості й динаміки групи.

Для досягнення бажаного ефекту важливо враховувати також емоційно-вольовий компонент навчання. Створення позитивного психологічного клімату, доброзичливої атмосфери підтримки і прийняття — одна з ключових умов продуктивної співпраці. Викладач у цьому контексті повинен виступати не лише як джерело знань, а як організатор навчального середовища, фасилітатор творчого пошуку, натхненник спільної роботи. Його завдання - не нав'язувати, а захоплювати, надихати, показувати приклад емоційної включеності у процес навчання.

Однією з найважливіших основ педагогічної взаємодії є гармонійне поєднання високої педагогічної вимогливості з глибокою повагою до особистості кожного студента. Це означає не знижувати планку очікувань, але при цьому підтримувати, спрямовувати, створювати умови для самореалізації та особистісного зростання. Саме за такого підходу навчальний процес перетворюється на простір розвитку, у якому формуються не лише знання, а й життєво необхідні якості: відповідальність, ініціативність, здатність до взаємодії й самостійного мислення.

РОЗДІЛ 2

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

2.1. Вивчення проявів проблемної ситуації в освітній діяльності ЗВО

Дослідницький блок кваліфікаційної роботи була проведена на базі Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. До дослідження залучено 39 здобувачів вищої освіти першого року навчання за освітнім ступенем «магістр» факультету суспільного благополуччя та здоров'я людини, які навчаються за денною та заочною формами.

Емпіричний етап дослідження мав на меті з'ясувати, наскільки інноваційні освітні технології інтегровані в процес викладання педагогічних дисциплін, а також визначити їхню результативність у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців. Задля реалізації цього наміру було виокремлено два ключові вектори дослідницької роботи:

1. *Опитати викладачів педагогічних дисциплін з метою з'ясування їхнього ставлення до інноваційних методів як важливої складової професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Акцент робився на з'ясуванні частоти використання сучасних педагогічних технологій під час викладання дисципліни «Загальна педагогіка» та їх впливу на рівень засвоєння навчального матеріалу студентами.*

2. *Провести анкетування серед магістрантів, щоб дослідити їхню суб'єктивну оцінку ефективності інноваційних (зокрема активних та інтерактивних) методів навчання, які застосовуються на практичних та лабораторних заняттях педагогічного профілю. Також досліджувався рівень залученості студентів до освітнього процесу, мотиваційні установки та емоційне ставлення до використаних форм і методів роботи.*

Анкетування серед викладачів (8 осіб) було здійснено в межах засідання науково-методичної ради факультету. Учасникам було запропоновано відповісти на такі запитання:

1. Як ви розумієте зміст та ключові переваги інноваційного навчання у підготовці педагогічних кадрів?

2. Яке ваше ставлення до впровадження інноваційних підходів під час проведення занять із педагогічних дисциплін?

3. Як часто ви використовуєте інноваційні методи (інтерактивні, проблемно-діалогічні, проєктні тощо) у своїй викладацькій практиці?

4. На вашу думку, наскільки ефективно інноваційні методи сприяють формуванню професійної готовності майбутніх учителів?

Результати опитування однозначно засвідчили високий рівень зацікавленості викладачів у використанні інноваційних освітніх технологій. Усі респонденти (100%) відзначили, що інтерактивне навчання передбачає активну взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу – не лише між викладачем і студентами, а й між самими студентами. Такий підхід, на їхню думку, активізує пізнавальну діяльність, розвиває навички рефлексії, комунікації, командної роботи, критичного мислення та самостійного прийняття рішень. Відзначено, що систематичне застосування сучасних методів дозволяє якісно трансформувати навчальний процес, орієнтувати його на практичні потреби студентів і забезпечити комплексну підготовку здобувачів до реалій професійної педагогічної діяльності.

Сутність інтерактивного навчання полягає в організації освітнього процесу як постійної динамічної взаємодії між усіма його учасниками. Це форма колективного пізнання, де здобувачі вищої освіти та викладачі виступають рівноправними учасниками навчального діалогу, що усвідомлюють власну участь у процесі, аналізують свій досвід, знання, уміння та дії. Роль педагога в такій моделі трансформується: він не виступає єдиним джерелом знань, а стає ініціатором, фасилітатором, консультантом і

організатором освітньої взаємодії, не замикаючи навчальний процес на власній особі.

Основний акцент при цьому переноситься на налагодження міжособистісної комунікації здобувачів вищої освіти, їхню активну взаємодію, спільне розв'язання навчальних завдань, усвідомлення відповідальності за результати власного навчання. Ефективність засвоєння навчального матеріалу за такої моделі можлива лише за умов залучення всіх учасників процесу до спільної діяльності. Застосування інтерактивних методів навчання виступає тут не лише бажаним, а необхідним інструментом.

До характерних особливостей інтерактивного навчання належать:

- двосторонній характер взаємодії (суб'єкт–суб'єктна комунікація);
- спільна діяльність викладача й здобувачів освіти;
- педагогічне керівництво процесом навчання;
- мотиваційний компонент і зв'язок з реальним соціокультурним контекстом;
- поєднання інтелектуального розвитку з особистісним становленням студента.

У порівнянні з традиційними методиками, інтерактивне навчання має низку переваг:

- залученість усіх здобувачів до активної роботи під час заняття;
- формування вмінь працювати в команді;
- розвиток доброзичливого ставлення до співрозмовників, зокрема до опонентів у дискусіях;
- створення умов для вільного висловлення власних суджень, аргументації позицій, розвитку комунікативних навичок;
- формування атмосфери «успіху», що позитивно впливає на мотивацію;
- можливість засвоєння значного обсягу навчального матеріалу за короткий час;

- розвиток навичок толерантної комунікації;
- здатність до обґрунтованого відстоювання власної думки;
- опанування способів пошуку альтернативних рішень і продуктивного подолання навчальних проблем.

Найефективнішими формами реалізації інтерактивного підходу є робота в парах і малих групах (оптимально – 4–6 осіб), де кожен учасник має змогу реалізувати власний потенціал і взяти активну участь у навчальному процесі.

У межах дослідницької роботи було проведено анкетування викладачів, спрямоване на вивчення їхнього ставлення до використання інноваційних методів під час практичних і лабораторних занять із педагогічних дисциплін. Результати виявили повну підтримку такої практики — усі респонденти (100%) позитивно оцінили її доцільність та ефективність. У педагогічній діяльності вони активно застосовують низку сучасних технологій, зокрема: метод колективного проєкту, дебати, мозковий штурм, роботу в парах, синтез думок, техніку незакінчених речень, метод «мікрофон», «дерево рішень», вправу «займи позицію», аналітичну дискусію, елементи ігрового моделювання та навчальні ігрові проєкти. Викладачі зазначають, що саме завдяки таким формам можливо забезпечити активне залучення здобувачів до навчального процесу та сформувати у них необхідні професійні компетентності.

У межах дослідження було з'ясовано частотність використання інноваційних освітніх технологій під час практичних і лабораторних занять із педагогічних дисциплін. Аналіз відповідей викладачів показав, що понад 85 % респондентів систематично застосовують інтерактивні методи навчання, інтегруючи їх у кожне заняття. За твердженням опитаних, постійне використання таких методів сприяє налагодженню глибокої педагогічної взаємодії, підвищує мотивацію здобувачів, актуалізує їхній особистісний досвід і розвиває професійне мислення.

Інноваційні підходи, як зазначають викладачі, не лише активізують когнітивну та емоційну сферу студентів, а й змінюють сам характер освітнього середовища, створюючи умови для формування нових моделей поведінки, комунікації та взаємодії. Освітній простір трансформується з пасивного поля передачі знань у простір співтворчості та смислотворення.

На запитання: *«Чи, на Вашу думку, застосування інноваційних методів у процесі практичних і лабораторних занять забезпечує якісну підготовку майбутніх педагогів?»* — усі викладачі висловили одностайну підтримку впровадженню новітніх підходів. Вони переконані, що інноваційне навчання сприяє активному залученню студентів до освітнього процесу, розвиває їхню критичність мислення, здатність до рефлексії, діалогічну культуру та емоційний інтелект.

Серед ключових характеристик інтерактивного навчання викладачі виокремили:

- суб'єкт-суб'єктну модель взаємодії;
- діалогічність і полілог як форми комунікації;
- мисленнєву і смислову активність студентів;
- свободу вибору способів навчальної діяльності;
- позитивне емоційне тло занять;
- оцінювання, орієнтоване на розвиток, а не на контроль.

Таке бачення педагогів демонструє їхню глибоку методологічну обізнаність і готовність системно реалізовувати інноваційні освітні технології у власній професійній діяльності.

Для глибшого розуміння впливу інтерактивного навчання на формування професійної готовності студентів було проведено спостереження за практичними заняттями з дисципліни «Педагогічна риторика». Результати показали, що всі викладачі, у тій чи іншій мірі, впроваджують інноваційні методи, адаптуючи їх до теми, цілей і змісту конкретного заняття.

Крім того, було здійснено опитування серед здобувачів вищої освіти, яке дало змогу з'ясувати рівень їхньої включеності в освітній процес, мотивацію до навчання та сприйняття сучасних педагогічних технологій. Респондентам було запропоновано відповісти на низку запитань, серед яких:

1. Наскільки, на Вашу думку, важливою є особиста підготовка до майбутньої професійної діяльності?
2. Якою є Ваша зацікавленість у відвідуванні практичних занять з педагогічних дисциплін?
3. Чи сумлінно Ви готуєтесь до таких занять?
4. Чи впроваджують викладачі у Вашому ЗВО інноваційні методи навчання?
5. Які приклади інноваційних методів навчання Ви можете назвати?
6. Чи вважаєте Ви доцільним запровадження інноваційних підходів як основного засобу забезпечення високої якості підготовки майбутніх педагогів?

Результати анкетування здобувачів вищої освіти дозволили виявити позитивну динаміку у формуванні в них мотивації до професійного саморозвитку. Так, у відповідь на запитання *«Чи вважаєте Ви важливою особисту підготовку до майбутньої фахової діяльності?»* 67 % респондентів підтвердили усвідомлення її значущості. Основним рушієм освітньої активності вони назвали прагнення до засвоєння фахових знань і вмінь, що тісно пов'язане з глибоким пізнавальним інтересом. Останній, у свою чергу, сприяє успішному освоєнню психолого-педагогічного змісту та формуванню інструментарію майбутньої професійної діяльності.

Щодо участі у практичних заняттях з педагогіки, 79 % опитаних студентів зазначили, що такі форми роботи викликають у них щире зацікавлення і задоволення. Вони відзначили змістовність, інтерактивність і практичну орієнтацію занять, що дає змогу активно долучатися до аналізу педагогічних ситуацій, тематичних дискусій і групової взаємодії.

Респонденти також повідомили про прагнення відповідально підходити до підготовки практичних занять, особливо коли передбачено участь у проєктній, ігровій або дискусійній діяльності. Навчальні проєкти, дебати, рольові ігри та інші форми взаємодії сприймаються як цікаві та ефективні інструменти залучення до професійного діалогу.

У відповідь на запитання «*Чи застосовують викладачі інноваційні методи під час занять?*» здобувачі зауважили, що інтерактивні підходи впроваджуються, проте не завжди регулярно. Особливу увагу було звернуто на зниження інтенсивності впровадження новітніх методик в умовах дистанційного навчання. Попри це, викладачі загалом демонструють зацікавленість у застосуванні інновацій, тим самим задаючи орієнтир для майбутніх педагогів.

На запитання «*Які інноваційні методи навчання Вам знайомі?*» студенти назвали широкий спектр сучасних освітніх практик: «робота в парах», «колективні проєкти», «коло ідей», «мікрофон», «незакінчені речення», «мозковий штурм», «вирішення проблем», «дерево рішень», «займи позицію», «дискусія», «дебати», ігрове моделювання, навчально-ігрові підходи тощо.

Щодо доцільності інтеграції інноваційних підходів до освітнього процесу, 74 % опитаних висловили впевненість у тому, що саме такі методики забезпечують створення продуктивного навчального середовища. Вони стимулюють когнітивну активність, мотивують до навчання, розкривають творчі здібності здобувачів та сприяють формуванню професійної ідентичності майбутніх фахівців.

Для визначення рівня засвоєння знань студентами було здійснено диференційовану оцінку сформованості їхніх навчальних досягнень. Було виділено чотири основні рівні професійної підготовленості:

Репродуктивний рівень — характеризується відтворенням навчального матеріалу без його трансформації, засвоєнням базових понять і фактів.

Репродуктивно-пошуковий рівень — передбачає здатність використовувати знання в типових педагогічних ситуаціях.

Пошуково-творчий рівень — передбачає вміння застосовувати набути знання в нових умовах, з елементами самостійного пошуку.

Творчий рівень — виявляється в ініціативному, нестандартному підході до вирішення професійних завдань, генерації оригінальних ідей.

На завершальному етапі вивчення дисципліни «Загальна педагогіка» було проведено підсумкове тестування, що охоплювало магістрантів денної та заочної форм навчання. Загалом участь у тестуванні взяли 38 осіб, серед яких - 27 студентів першого курсу денної форми, 5 - другого курсу та 6 - заочної форми навчання. Результати тестування, наведені у таблиці 2.1, відображають поточний рівень сформованості професійних компетентностей здобувачів і дають змогу здійснити оцінку ефективності використаних підходів у навчальному процесі.

Таблиця 2.1.

Початковий етап якості знань потенційних педагогів – студентів

Рівень якості знань здобувачів форма навчання (гр. магістри 1 курс денна форма навчання, педагоги – 27, магістри курс денна форма навчання, педагоги – 5, магістри 1 курс заочне форма навчання, педагоги - 6)	Одержані результати (у %)
Репродуктивний	18,6
Репродуктивно-пошуковий	36,2
Пошуково-творчий	24,0
Творчий	21,2

Аналіз отриманих даних свідчить, що творчий рівень засвоєння знань демонструють 21,2 % опитаних здобувачів вищої освіти, тоді як пошуково-творчий рівень досягли 24,0 % респондентів. Для 36,2 % майбутніх педагогів було характерне засвоєння матеріалу на репродуктивно-

пошуковому рівні, що свідчить про здатність не лише відтворювати знання, а й частково застосовувати їх у змінених умовах. Натомість 18,6 % респондентів продемонстрували лише репродуктивний рівень, обмежуючись механічним відтворенням засвоєної інформації. Таким чином, у студентів першого курсу магістратури педагогічного спрямування переважають рівні, що поєднують репродуктивні та пошуково-творчі навички.

Проведене дослідження підтверджує, що впровадження інтерактивних методів навчання здатне суттєво покращити якість підготовки майбутніх педагогів. Застосування новацій в освітньому процесі закладів вищої освіти стимулює ефективне формування професійних компетентностей за умови дотримання комплексу педагогічних умов, які були теоретично обґрунтовані у дослідженні.

2.2. Ефективність підготовки майбутніх педагогів до впровадження інновацій у навчально-виховний процес

Викладач, орієнтований на інновації, — це фахівець, який вирізняється здатністю приймати відповідальні рішення, гнучко адаптуватися до динамічних змін суспільства та є одним із найперспективніших моделей педагогів у контексті сучасної освіти.

Творчий потенціал такого педагога-новатора розкривається у наступному (рис.2.1.):

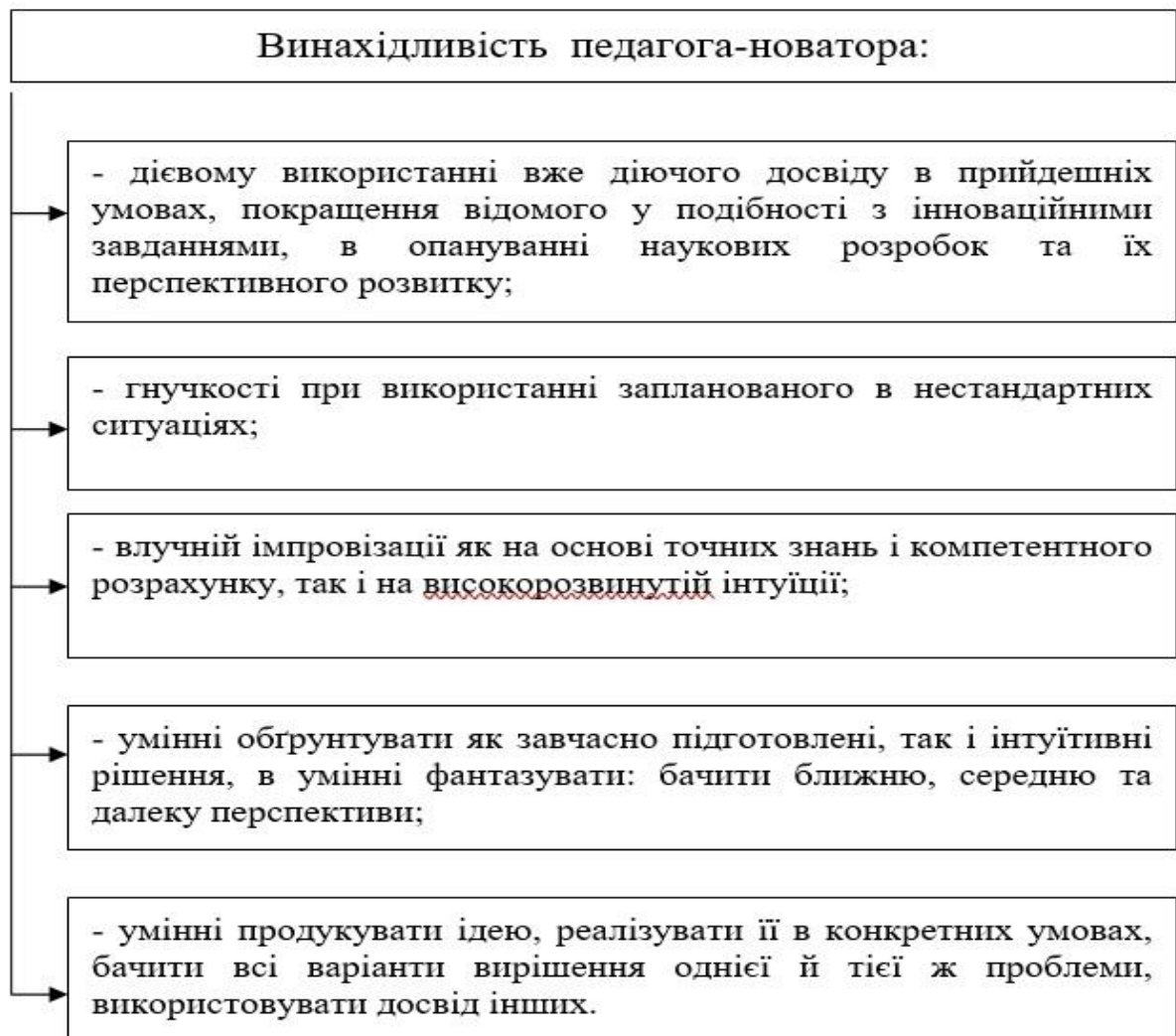

Рис.2.1. Винахідливість педагога-новатора

Теоретичне осмислення концепції інноваційної діяльності дозволяє зробити висновок, що її успішне здійснення вимагає не лише володіння навичками педагогічних новацій, а й відповідної готовності фахівців до такого виду роботи.

У психолого-педагогічних дослідженнях «готовність» розглядається як активний діяльнісний стан особистості, спрямований на цілеспрямовану поведінку, мобілізацію ресурсів для виконання завдань. Прагнення та готовність індивіда до діяльності насамперед проявляються у його здатності організувати, реалізувати та коригувати свою діяльність. Можна зробити висновок, що цей напрямок діяльності формується під впливом багатьох чинників, серед яких ключовими є система методів і

цілей, наявність професійних знань і навичок, а також особисте залучення особистості у діяльність, що активно стимулює формування потреб, мотивації та інтересів для опанування важливих сучасних компетенцій. Поелементний склад готовності до професійної діяльності включає в себе:

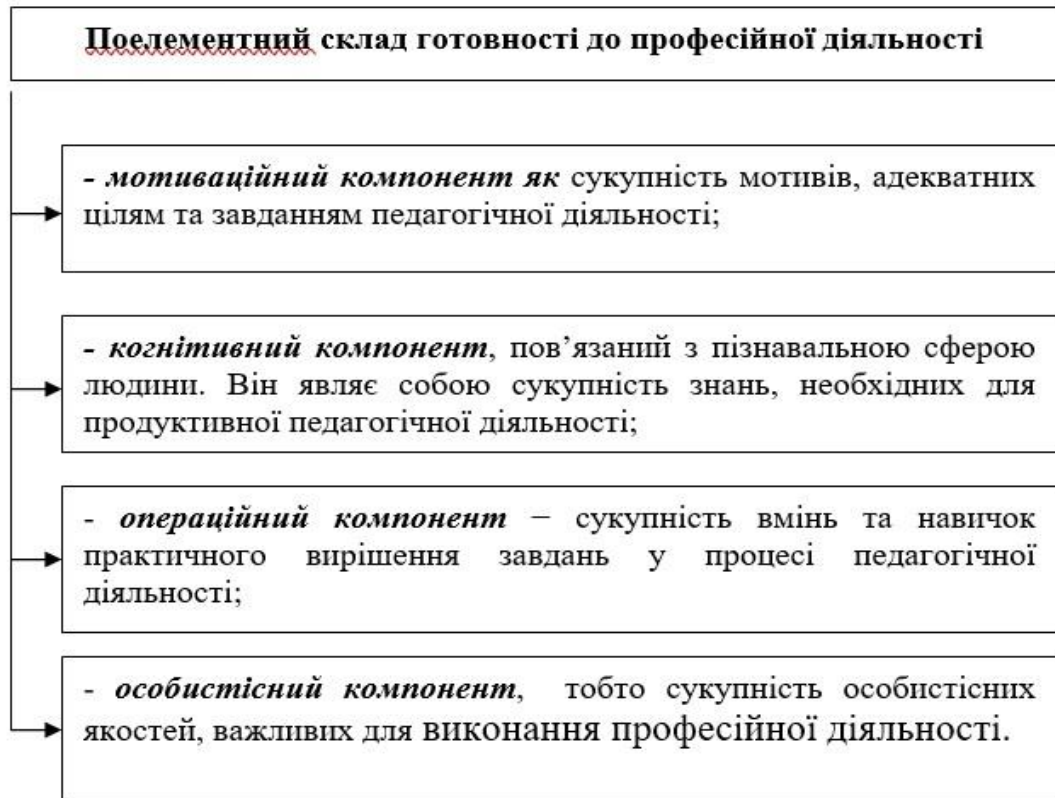

Рис.2.2. Поелементний склад готовності до професійної діяльності

Готовність і впевненість педагога у застосуванні інноваційної діяльності є комплексним інтегративним процесом, який формується завдяки взаємодії мотиваційно-орієнтаційного, змістово-операційного та оцінно-рефлексивного компонентів.

Ці складові забезпечують:

- творчий підхід педагога;
- глибокі знання в галузі інноваційної освіти;
- технологічну компетентність у сфері педагогічних новацій;
- здатність до швидкої самокорекції і оцінювання власного рівня готовності до інновацій, а також оцінки колег.

Процес формування готовності до інноваційної діяльності проходить три основні етапи:

1. діагностично-корекційний;
2. навчальний;
3. аналітико-регулятивний.

Показниками ефективності формування готовності педагогів є:

1. спрямованість працівників закладів вищої освіти на впровадження інноваційних підходів у навчальний процес;
2. створення умов для індивідуальної освітньої траєкторії для педагога-інноватора;
3. розвиток нових форм і методів методичної роботи;
4. накопичення та поширення педагогічного досвіду серед викладачів, вихователів і керівників освітніх установ.

При вивченні діяльності педагога, регіональні методичні служби мають звертати увагу на такі аспекти:

- ставлення викладачів до інновацій та рівень їх поінформованості про виклики інноваційної діяльності;
- мотиваційні особливості педагогів, залучених до інновацій;
- уявлення викладачів про цілі власної діяльності;
- самооцінка теоретичних знань і готовності до інноваційної педагогіки;
- вміння об'єктивно оцінювати результати впроваджених педагогічних інновацій.

Педагоги за ставленням до інновацій поділяють на п'ять типів:

1. новатори — ті, хто завжди охоче приймають і впроваджують нові ідеї;
2. експериментатори — педагоги, які першими випробовують інновації на практиці;
3. помірковані — приймають нововведення лише після того, як вони отримають схвалення більшості;

4. скептики — з обережністю ставляться до нових методів і віддають перевагу традиційним підходам, приймаючи нове тільки за підтримки загальної думки;

5. консерватори — педагоги, які міцно тримаються за традиційні методи і відкидають усе нове.

Проведені дослідження свідчать, що основними труднощами при освоєнні педагогічних інновацій є (рис. 2.3):

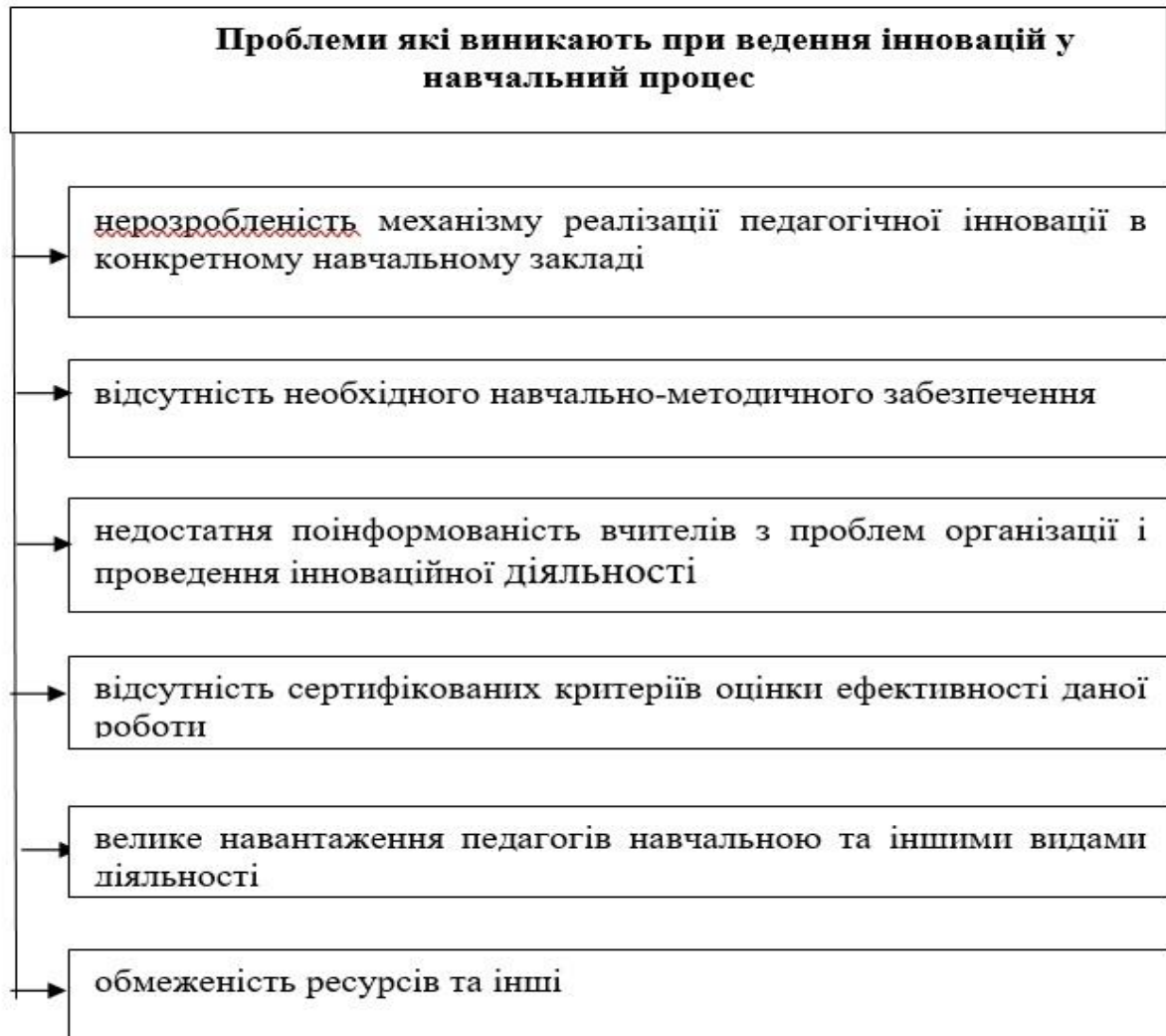

Рис. 2.3. Проблеми які виникають при ведення інновацій у навчальний процес

Таким чином, можна зробити висновок, що формування готовності викладачів до інноваційної діяльності відбувається через цілеспрямований розвиток у процесі післядипломної освіти всіх аспектів і рис особистості,

які визначають їхню готовність та мотивацію до впровадження інноваційної практики.

Метою процесу формування готовності педагогів до інноваційної діяльності слід вважати поступову трансформацію їхнього стану — від початкового мінімального рівня до максимально можливого ступеня готовності, що відбувається за певних визначених умов.

Рівні готовності педагога до інноваційної діяльності пропонується розглянути у трьох ступенях: високий, середній, низький.

У таблиці 2.2 наведено діагностичну карту, що обґрунтовує інтерес та практичну цінність застосування цього інструменту для оцінювання етапів готовності викладача до інноваційної діяльності. У ній деталізовано складові, показники та ознаки прояву рівнів бажаності і готовності впроваджувати інновації. Цю карту рекомендується використовувати для розробки інструментарію оцінювання рівня готовності педагога та планування розвитку окремих її складових у рамках інших методичних заходів, що реалізуються на робочих місцях викладачів.

Також пропонуємо взяти до уваги такі характеристики рівнів бажаності і готовності педагога до інноваційної діяльності (на основі досліджень К. Макагона) [40]:

Карта діагностики рівнів готовності педагогів до впровадження інноваційної діяльності

Компоненти	Показники	Ознаки прояву показників готовності педагога до інноваційної діяльності		
		Високий	Середній	Низький
Мотиваційно-орієнтаційний	1. Потреба в творчій діяльності	1) стійка творча активність і продуктивність; 2) прагнення творчо оволодіти професійними методами, прийомами, засобами інноваційної діяльності; 3) утвердження цінності творчості в педагогічному колективі.	1) установка на творчу взаємодію з колегами; 2) бажання брати участь в пошуковій діяльності не завжди приносить усвідомленого задоволення; 3) знання та уміння з пошукової діяльності використовуються епізодично.	1) відсутність чи слабка вираженість творчої активності; 2) відсутність особистісно значимого ставлення до пошукової діяльності.
	2. Цільова направленість педагога	1) уміння ставити цілі інноваційної педагогічної діяльності; 2) цілі ґрунтуються на базових цінностях школи, її філософії.	1) прагнення визначити цілі і задачі власної пошукової роботи.	1) несформованість цілей власної діяльності.
Змістовно-операційний	1. Технологічність	1) володіння технікою організації і проведення дослідно-експериментальної роботи щодо апробації та впровадження педагогічних інновацій; 2) творче використання наявних педагогічних досягнень і моделювання нового педагогічного досвіду; 3) використання власних оригінальних прийомів і методик.	1) Орієнтація на оволодіння новими професійними технологіями, але використання творчих завдань часто носить епізодичний характер.	1) володіння переважно набором традиційних прийомів і методів; 2) знання про організацію і проведення інноваційної діяльності не використовуються; 3) перевага надається завданням репродуктивного характеру; 4) відсутність прагнення до досліджень проблем на науковому рівні.
	2. Особистісно орієнтована взаємодія в освітньому середовищі	1) творче перетворення середовища розвитку учнів на основі власних інноваційних методик; 2) використання в педагогічній практиці засобів діагностики і корекції індивідуальних особистостей школяра, реалізація різнорівневого підходу.	1) знання засобів експериментальної діагностики рівнів готовності до навчання, спроба реалізації диференційованого підходу; 2) здатність до співпраці в спільній творчій діяльності в повній мірі.	1) низька здатність в різних ділових ситуаціях займати адекватну рольову позицію, оперативного знаходити аргументи, щоб наблизити опонента до власної позиції.
	3. Інформації на культуру вчителя	1) сформованість педагогічної свідомості, яка проявляється в пошуково-перетворювальному стилі мислення; креативність педагога, його творче уявлення і інтелектуальна активність, яка дозволяє робити висновок про професійну компетентність учителя; 2) самостійний пошук нової інформації з метою саморозвитку.	1) психолого-педагогічні знання, уміння і навички про засвоєння інновацій використовуються епізодично, не яскраво виражений творчий підхід до вирішення задач навчання і виховання, недостатньо розвинута педагогічна інтуїція; 2) орієнтація на пошук нової інформації при додатковому зовнішньому стимулюванні.	1) несформованість професійно значимих особистісних якостей педагога, нездатність формувати індивідуальний стиль діяльності; 2) низька здатність до висування суб'єктивних ідей чи їх відсутність; 3) відсутність прагнення до нової інформації.
Оціно-рефлексивний компонент	1. Педагогічний самоаналіз	1) вміння оцінити свій індивідуальний стиль і побудувати план діяльності; здатність до проектування; 2) здатність осмислювати свою діяльність у світлі науково-теоретичних педагогічних знань; 3) здатність до рефлексії власного досвіду.	1) прагнення до самоосвіти і самовиховання творчих здібностей не відповідає їх реалізації; 2) реальна оцінка себе і своїх можливостей, але з тенденцією завищення чи заниження.	1) відсутня об'єктивність у оцінних судженнях процесу і результатів діяльності; 2) завищена чи занижена оцінка себе та інших.
	2. Ієрархія уявлень про інноваційну діяльність	1) усвідомлення педагогом творчої спрямованості пошукової діяльності; 2) обґрунтування і усвідомленість критеріїв конкретних інновацій і їх цільового призначення; 3) вміння передбачити майбутні потреби і проблеми інноваційної діяльності; 4) усвідомленість нової ролі вчителя-новатора.	1) розуміння сутності педагогічних інновацій не завжди приводить до усвідомлення позитивного впливу інноваційної діяльності на успіх у професійній діяльності вчителя.	1) до участі в інноваційній діяльності педагога спонукають лише мотиви обов'язковості; 2) педагог заперечує можливість впливу даної роботи на подальшу свою діяльність.

Високий рівень готовності характеризується:

- яскраво вираженою стійкою творчою активністю та продуктивністю, утвердженням цінностей творчості в педагогічному колективі;
- вмінням організувати і проводити дослідно-експериментальну роботу, що сприяє моделюванню нових педагогічних практик та розробці власних інноваційних методик;
- здатністю аналізувати свій індивідуальний стиль викладання, будувати план розвитку професійної діяльності, а також прогнозувати та проектувати її подальший розвиток;
- епізодичним використанням знань і навичок, пов'язаних із впровадженням інновацій, проте їх застосування не завжди призводить до однозначного відчуття задоволення;
- оцінкою власного досвіду в інноваційній діяльності як задовільного, але з певною невпевненістю щодо її позитивного впливу на успішність роботи, що підтверджується практичним досвідом.

Педагог із середнім рівнем готовності до інноваційної діяльності відзначається такими особливостями:

- орієнтацією на освоєння нових викладацьких технологій, прагненням до творчої співпраці з колегами, формуванням цілей і завдань особистої пошукової інноваційної роботи, а також використанням наявних досягнень у сфері педагогічних інновацій.

На етапі низької сформованості інноваційної готовності педагог демонструє такі особливості:

- відсутністю або слабким розвитком творчої спрямованості, неясністю мети особистої діяльності, відсутністю значущого ставлення до пошукової діяльності;
- переважним застосуванням у навчальному процесі традиційних методів і прийомів;
- виконанням інноваційної діяльності лише за необхідністю;

- низькою самооцінкою власної готовності та сумнівами щодо позитивного впливу участі в інноваційній діяльності на результати особистого розвитку і професійної діяльності.

Для аналізу роботи педагогів-практиків на етапі діагностики пропонується застосовувати чотирирівневу модель готовності педагога до інноваційної діяльності (див. табл. 2.3):

Таблиця 2.3.

Чотирирівнева модель готовності педагога до інноваційної діяльності

<p>1. <i>Репродуктивний рівень.</i></p>	<p>Вчитель здійснює свою педагогічну діяльність на основі традиційних, вже відомих і впроваджених методик, передового педагогічного досвіду, рекомендацій і визначає для себе ті, які найбільш доцільні для відтворення в умовах конкретного навчально-виховного закладу, а також відповідають інтелектуально-вольовим та психофізіологічним особливостям учнів, з якими він працює. Такий вчитель не підготовлений до розв'язання нових освітньо-виховних завдань.</p>
<p>2. <i>Репродуктивно-корегуючий рівень.</i></p>	<p>Вчитель має досить усвідомлену особистісну позицію, що базується на знаннях сучасних концепцій розвитку школи та педагогіки. На основі аналізу власного досвіду, конкретних реалій педагогічної практики він вносить корективи у свою роботу, удосконалює, модернізує існуючі методики та досвід відповідно до завдань сучасної освіти та розвитку конкретного навчального закладу. Для такого вчителя характерні прояви творчої уяви, інтелектуальної активності, асоціативного мислення.</p>
<p>3. <i>Конструкторський рівень.</i></p>	<p>Робота педагога базується на власному досвіді, характеризується високим рівнем педагогічної рефлексії, глибокою обізнаністю щодо інтелектуально-вольових та психофізіологічних особливостей учнів. Вчитель використовує сучасні педагогічні технології, конструює свій варіант визначення і розв'язання педагогічних проблем. Для такого педагога характерний високий прояв педагогічної інтуїції, оригінальності мислення, креативності, прогнозування, планування та передбачення результатів власної діяльності на основі їх співвідношення з прогнозом та проектом.</p>
<p>4. <i>Новаторський рівень.</i></p>	<p>Це – найвища ступінь прояву креативності вчителя, здатного вирішувати педагогічні проблеми на принципово нових засадах, що характеризуються новизною, оригінальністю та високою результативністю. Для такого педагога характерними є висока ступінь оволодіння пошуковими методами навчання, комунікативно-діалогічними, дискусійними вміннями, володіння мистецтвом педагогічної рефлексії, оригінальністю та асоціативністю мислення, інтелектуальною активністю, технологією проведення дослідно-експериментальної роботи. Ці професійно значущі якості в поєднанні з високим теоретико-методологічним рівнем сприяють створенню таким педагогом авторських концепцій, програм та методик освітньо-виховної діяльності.</p>

У практичній роботі, особливо на внутрішньошкільному рівні, для швидкої діагностики доцільно застосовувати спрощену модель визначення рівнів готовності педагога до впровадження інноваційної діяльності (див. табл. 2.4):

Таблиця 2.4.

Спрощена модель побудови готовності педагога до використання інноваційної діяльності

<p align="center">1. <i>Високий рівень прояву готовності:</i></p>	<p align="center">Педагогічний працівник володіє глибокими знаннями про інноваційні технології навчання та практичними навичками їх впровадження у практику власної педагогічної діяльності. Професійна діяльність в інноваційному режимі стала внутрішньою потребою вчителя і носить стійкий, дієвий характер.</p>
<p align="center">2. <i>Середній рівень прояву готовності:</i></p>	<p align="center">Вчитель певною мірою володіє питаннями педагогічної інновації, в основному має необхідні теоретичні і практичні знання, періодично звертається до сучасних інноваційних технологій з метою використання їх в практиці роботи. таке використання носить продуктивний характер.</p>
<p align="center">3. <i>Низький рівень прояву готовності:</i></p>	<p align="center">Вчитель байдуже ставиться до проблеми, його теоретичні та практичні знання є недостатніми. В практиці роботи такого вчителя впровадження інноваційних технологій відбувається епізодично.</p>

Для розробки та впровадження моделі підготовки педагога до інноваційної діяльності необхідно послідовно виконати такі кроки:

1. Визначити і аргументувати важливість інноваційних процесів у системі освіти.
2. Провести аналіз існуючих моделей, змісту та структури інноваційної діяльності педагогів.
3. Провести діагностику та охарактеризувати умови готовності різних груп педагогів до інноваційної діяльності.
4. Розробити регіональну модель підготовки педагогічних знань до сучасних методів у системі педагогічної освіти.
5. Забезпечити підготовку педагогів до інновацій через практичне опрацювання дидактичних матеріалів.

6. Впровадити теоретичні засади та функціональну модель формування готовності педагогів до інноваційної діяльності.

7. Роз'яснити навчальні програми та робочі плани, провести корекцію і вдосконалення технології організації підготовки педагогів до освоєння інновацій.

8. Оцінити рівень сформованості готовності педагогів до інноваційної діяльності на основі результатів навчання.

9. Організувати інноваційне освітнє середовище у відповідних закладах освіти.

10. Забезпечити мотивацію, організацію та методичний супровід інноваційної діяльності педагогів-новаторів та педагогічних колективів загалом.

Для успішного формування у викладачів бажання впроваджувати інновації важливо створити у закладі комфортне, підтримуюче та сприятливе інноваційне середовище, яке акцентує увагу на розвитку педагогічної майстерності, самовихованні, саморозвитку, а також проведенні семінарів і конференцій із психолого-педагогічних тем.

Практично підготовка педагогів до інноваційної діяльності передбачає залучення фахівців, які формують у них комплекс психолого-педагогічних умінь і навичок, серед яких:

- дидактичні навички;
- загально педагогічні вміння;
- науково-методичні, пошукові та дослідницькі компетенції;
- уміння володіти мистецтвом педагогічної рефлексії.

Виходячи з вищенаведених завдань, рекомендується запропонувати керівникам освітніх закладів модель, наведена у таблиці 2.5.

Управління педагогічними інноваціями — це ключова складова діяльності модернізованого навчального закладу, спрямована на його безперервну адаптацію до змін зовнішнього середовища. Під управлінням інноваціями розуміють комплекс функцій, що включають планування,

організацію, регулювання та контроль впровадження нововведень у педагогічний процес.

Таблиця 2.5.

Приблизна модель етапів впровадження внутрішньоосвітньої системи підготовки педагогів до інноваційної діяльності

Колективний рівень:	<ul style="list-style-type: none"> ➤ науково-практичні конференції; ➤ лекції; ➤ психолого-педагогічні семінари; ➤ практикуми; ➤ проблемні творчі семінари; ➤ педагогічні ради; ➤ консилиуми та ін.
Груповий рівень:	<ul style="list-style-type: none"> ➤ навчальні тренінги; ➤ методичні об'єднання вчителів за фахом/циклом; ➤ проблемні творчі групи; ➤ динамічні пошукові групи; ➤ методичні об'єднання класних керівників, керівників гуртків; ➤ школи молодого вчителя;% ➤ школи педагогічної майстерності; ➤ школи передового педагогічного досвіду; ➤ семінари та ін.
Індивідуальний рівень:	<ul style="list-style-type: none"> ➤ самоосвіта; ➤ самовиховання; ➤ наставництво; ➤ школи передового педагогічного досвіду; ➤ робота над індивідуальною науково-методичною темою/проблемою; ➤ творча лабораторія вчителя та ін.

Виділяють три рівні управління процесом впровадження викладацьких нововведень:

1. Організація початкової підготовки педагогічного колективу. Зміст першого етапу включає [10]:

1.1. Уточнення сутності та змісту нововведення.

1.2. Ознайомлення педагогів з ідеєю та сутністю інновації.

1.3. Проведення порівняльного аналізу існуючої педагогічної практики.

1.4. Опанування методик і прийомів роботи.

1.5. Планування та розробка методичних рекомендацій.

2. Формування та постановка мети й завдань на основі аналізу поточної практики та порівняння її з довгостроковими цілями впровадження інновації. Зміст цього етапу [10]:

- 2.1. Діагностика чинної педагогічної практики.
- 2.2. Виявлення наявних протиріч.
- 2.3. Формулювання мети педагогічного нововведення.
- 2.4. Конкретизація завдань для досягнення мети.

3. Проектування плану впровадження педагогічної інновації. Зміст третього етапу включає [11]:

- 3.1. Розробка проєкту, схеми та алгоритму дій.
- 3.2. Уточнення змісту окремих етапів.
- 3.3. Визначення строків виконання.
- 3.4. Розподіл відповідальності.
- 3.5. Формування змісту заходів з впровадження нововведення.

Під час організації впровадження педагогічних інновацій у ЗВО необхідно вирішити такі ключові питання таблиця 2.6:

Таблиця 2.6

**Ключові питання для організації впровадження педагогічних інновацій
у закладах вищої освіти**

№	Ключове питання	Детальний опис
1	Мотиваційні чинники, що впливають на вибір педагогічних нововведень	Визначення причин і стимулів, що спонукають педагогів і адміністрацію обирати та підтримувати конкретні інноваційні підходи. Це може включати підвищення ефективності навчання, розвиток компетентностей студентів, а також особисту зацікавленість викладачів.
2	Аналіз стану початкового впровадження інновацій у практику закладу	Оцінка реального рівня впровадження інновацій, виявлення проблем і бар'єрів на початкових етапах, а також визначення ресурсів і умов, які вже є або потребують вдосконалення.
3	Уточнення змісту педагогічних нововведень	Чітке формулювання цілей, принципів і змісту інновацій, які будуть впроваджуватись, з урахуванням потреб освітнього процесу та специфіки дисциплін.
4	Психологічна та моральна підготовка педагогічного колективу	Проведення заходів для подолання страхів, опору та інших психологічних перешкод серед викладачів, формування позитивного ставлення до змін, мотивація та підтримка колективу.
5	Пошук літературних джерел, методичне та матеріально-технічне забезпечення	Забезпечення доступу до сучасних джерел інформації, розробка і оновлення навчально-методичних матеріалів, а також створення необхідної технічної бази (комп'ютери, програмне забезпечення тощо).

6	Проектування заходів і формулювання завдань методичних об'єднань	Організація роботи методичних комісій та об'єднань, планування конкретних заходів, тренінгів, семінарів, спрямованих на підготовку викладачів до ефективного використання інновацій.
7	Визначення видів і форм діяльності з інтеграції інновацій	Чітке визначення форм (лекції, практичні заняття, тренінги, вебінари, проєктна діяльність) та видів (групові, індивідуальні) впровадження інновацій у навчальний процес.
8	Контроль і оцінка рівня впровадження	Встановлення системи моніторингу і оцінювання результатів інноваційної діяльності, аналіз ефективності впроваджених методів, регулярний збір зворотного зв'язку від педагогів і студентів.
9	Звіт педагогічного колективу про діяльність з впровадження	Підготовка офіційних звітів, які відображають перебіг і результати впровадження інновацій, успіхи і проблеми, рекомендації щодо подальших дій та покращення процесу.

Основні причини опору педагогів інноваціям можуть полягати у:

Невизначеності — викладач не розуміє можливих наслідків змін і турбується, що інновації порушать існуючу систему взаємозв'язків у колективі.

Відчутті втрати — необхідність відійти від звичного способу роботи супроводжується страхом втрати особистого статусу, що викликає сприйняття змін як загрози.

Переконанні, що зміни не принесуть позитиву — деякі працівники вважають, що інновації більше створюють проблем, аніж їх вирішують.

Опір педагогічного колективу щодо впровадження нововведень зазвичай виникає через такі основні причини:

1. *Економічні фактори* — страх втратити роботу, зниження соціального статусу, побоювання збільшення робочого навантаження та форсування праці.

2. *Особистісні фактори* — небажання витратити час на опанування нового матеріалу, тривога перед невизначеністю та змінами.

3. *Соціальні фактори* — небажання адаптуватися до змін у соціально-психологічному середовищі колективу, прагнення зберегти звичні міжособистісні зв'язки, а також відчуття недостатньої участі чи впливу на процес інновацій.

З метою подолання або значного зменшення спротиву впровадженню інновацій доцільно застосовувати комплексні підходи у взаємодії з педагогічним колективом. Серед них — використання гнучких моделей управління та відкритість до компромісних рішень, своєчасне інформування працівників про суть і переваги нововведень, адресна підтримка тих, хто її потребує, погодження з колективом умов упровадження змін у вигляді спеціальних домовленостей, а також активне залучення до інноваційного процесу авторитетних, досвідчених викладачів, які мають неформальний вплив у колективі.

Ефективність процесу впровадження інновацій підвищується за допомогою мотиваційних чинників: збільшення рівня оплати праці; розширення професійних прав і повноважень персоналу; оптимізація робочого навантаження; формування сприятливого морально-психологічного клімату в колективі; зміцнення партнерських стосунків між адміністрацією та викладачами; підвищення авторитету та соціального статусу інноваторів; можливість повного застосування знань і вмінь педагогів; залучення до більш цікавої, творчої роботи, пов'язаної з нововведеннями; надання свободи у виборі методів роботи та відповідальності за результати; сприяння саморозвитку та підвищенню кваліфікації; відповідність нововведень традиціям та нормам навчального закладу.

Крім того, важливими умовами, що стимулюють інновації, є: наявність достатніх ресурсів для впровадження змін; позитивна атмосфера підтримки інновацій у колективі; усвідомлення викладачами необхідності подальшого професійного розвитку; чіткий план готовності закладу до інновацій; попередній творчий досвід колективу; наявність лідера-реформатора серед керівництва закладу, зацікавленого у змінах і готового ризикувати; позитивний приклад успішного впровадження інновацій в інших освітніх установах.

РОЗДІЛ 3

ВПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ

3.1. Особливості впровадження інноваційних методів у процесі викладання педагогічних дисциплін

Під час виконання кваліфікаційної роботи ми систематично працювали над впровадженням інноваційних методів навчання у викладання педагогічних дисциплін, що розглядалося як ефективний інструмент підвищення якості професійної підготовки майбутніх педагогів. Особливу увагу приділяли дисципліні «Педагогічна риторика». У рамках виробничої педагогічної практики спільно з викладачем цієї дисципліни була розроблена програма застосування інноваційних освітніх методик, що увійшла до навчальної програми з курсу «Дидактика» та представлена у таблиці 3.1. Інноваційні підходи використовувалися під час лекційних та практичних занять з «Педагогічна риторика».

Особливу увагу було зосереджено на дотриманні педагогічних домовленостей, що сприяють ефективній інтеграції інноваційних методик у навчальний процес закладу вищої освіти як ключового чинника якісної підготовки майбутніх викладачів. Зокрема, забезпечувалося підтримання стабільної позитивної мотивації студентів до професійного розвитку, систематичне впровадження та вдосконалення новітніх методів навчання, активізація інтерактивної комунікації між учасниками освітнього процесу, а також формування сприятливого емоційного клімату під час занять.

**Програма введення інноваційних методів навчання
«Дидактика»**

№/п	Тема заняття	Вид заняття	Впровадження інноваційних методів навчання
1.	Дидактика як наука і навчальний предмет. Освітній процес як складник цілісного педагогічного процесу	лекція	метод «Мікрофон», метод «неперервна шкала думок»
2.	Закономірності, принципи і правила навчання	практичне заняття	метод «незакінчені речення», метод аналізу конкретних ситуацій
3.	Методи і засоби навчання в сучасних закладах освіти	лекція	навчально-ігровий проєкт «Комп'ютер – ефективний засіб навчання учнів»
4.	Види і сучасні концепції навчання	практичне заняття	метод «Плюси і мінуси», метод «Світове кафе»
5.	Форми організації освітнього процесу в закладах освіти	лекція	метод «займи позицію», метод «неперервна шкала думок»
6.	Урок як основна форма організації навчання	практичне заняття	метод аналізу конкретних ситуацій, робота в парах,
7.	Зміст освіти в сучасних закладах освіти	лекція	прес-конференція
8.	Діагностика й оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти	практичне заняття	метод аналізу конкретних ситуацій

Розглянемо приклад навчально-ігрового проєкту, який реалізовувався під час лекції з теми «Методи та засоби навчання у вищій школі» курсу «Педагогічна риторика». Головною метою цього проєкту було розвиток у студентів творчого підходу до розв'язання педагогічних завдань, формування критичного мислення, а також уміння оцінювати власну діяльність і діяльність інших, що сприяє підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх викладачів.

Студенти другого курсу мали можливість взяти активну участь у навчально-ігровому проєкті «Комп'ютер як ефективний засіб навчання педагогів», спрямованому на переконання у доцільності використання комп'ютера як сучасного інструменту навчання та підвищення мотивації до здобуття освіти за допомогою інформаційних технологій.

Основним завданням проєкту було розроблення програми застосування комп'ютера як ефективного інструменту навчання у закладі вищої освіти.

За формою проєкт був організований у вигляді наради; за змістом — міждисциплінарним, оскільки залучав такі галузі, як педагогіка, психологія, інформатика, біологія; за кількістю учасників — груповим; за тривалістю — середньотривалим навчально-ігровим проєктом (до 4 тижнів).

Завдання для учасників включали:

1. Аналіз навчальних дисциплін із метою визначення можливостей інтеграції комп'ютерних технологій як ефективного засобу навчання у вищій школі.

2. Вивчення різних способів застосування комп'ютера в освітньому процесі, зокрема як засобу індивідуалізації, джерела інформації, інструменту оцінювання та контролю знань, засобу творчої діяльності студентів, мотивації через ігрові елементи, а також підтримки осіб з особливими освітніми потребами.

3. Розробка та презентація програми застосування комп'ютера для конкретної навчальної дисципліни та академічної групи, з урахуванням специфіки предмету, вікових особливостей студентів та особливостей їх психологічного комфорту. Проведення наради з адміністрацією навчального закладу для ознайомлення з розробленою програмою.

4. Аргументація перед адміністрацією доцільності впровадження розробленої програми як ефективної альтернативи традиційним методам навчання.

Послідовність роботи над проєктом включала такі етапи:

1. Аналіз умов акредитації та освітніх стандартів у закладах вищої освіти з метою визначення можливостей використання комп'ютерних технологій як засобу навчання. Виявлення проблемних аспектів і формулювання цілей проєкту.

2. Організація студентів у робочі групи з розподілом ролей. Кожна команда працювала над розробкою інноваційної навчальної програми для конкретної дисципліни із застосуванням комп'ютерних технологій.

3. Визначення методів досягнення поставлених цілей. Під керівництвом наставника команди формували ідеї за допомогою таких технік, як мозковий штурм і створення діаграм думок, після чого розробляли детальний план дій і методи збору та аналізу інформації.

4. Збір та аналіз інформації, оцінка можливостей інтеграції комп'ютерних технологій у навчальний процес. Обмін результатами між групами та розроблення авторських навчальних програм із урахуванням адаптації відповідних комп'ютерних засобів для конкретних дисциплін. Адміністрація навчального закладу ознайомлювалася з потенціалом цих технологій, однак висловлювала сумніви щодо заміни існуючих програм.

5. Презентація та захист розроблених програм із використанням найефективніших способів представлення матеріалу.

6. Проведення захисту проєкту у формі симуляції наради, під час якої команди відповідали на запитання опонентів і переконували адміністрацію у доцільності впровадження саме їхніх розробок.

7. Підсумкова оцінка представлених програм педагогічним складом, фахівцями та студентами за визначеними критеріями.

Для ілюстрації розглянемо приклад проведення пресконференції в рамках лекції з теми «Зміст освіти в сучасному закладі вищої освіти» навчального курсу «Педагогічна риторика». Основні питання для обговорення були такими:

1. Який зміст і рівень вищої освіти в Україні сьогодні?

2. Які нормативно-правові акти регламентують зміст освітніх програм у вищих навчальних закладах?

3. Як оцінюються навчальні плани, проєкти та навчальні ресурси в системі вищої освіти?

Питання для дискусії:

1. Розгляньте роль вищої освіти, зокрема її мету, завдання, структуру та критерії відбору навчального змісту відповідно до цілей сучасного вищого навчального закладу.

2. Порівняйте підходи до організації освіти у державних університетах та приватних навчальних закладах нового типу. Чи можна вважати ці освітні моделі альтернативними?

Алгоритм підготовки і проведення пресконференції:

Для ефективної організації заходу слід обрати прес-секретаря, який відповідатиме за:

- забезпечення можливості учасникам ставити запитання;
- надання слова експертам із питань змісту освіти (наприклад, представникам Міністерства освіти і науки України, керівникам вищих навчальних закладів, викладачам);
- підсумовування відповідей після кожного запитання;
- виступ із заключним словом;
- спільне з експертами та студентами підбиття підсумків у форматі «кола ключових ідей», які будуть представлені на початку наступної лекції.

Ролі учасників:

2. *Кореспонденти (здобувачі вищої освіти)* представляють себе, свої наукові або педагогічні публікації, а потім ставлять питання експертам.

3. *Експерти (б здобувачів вищої освіти або викладачів)* відповідають на запитання журналістів з урахуванням теми лекції. Для цього їм необхідно:

- ознайомитися з інформаційним блоком, підготовленим викладачем, а також із профільною літературою з психолого-педагогічних дисциплін;

- проаналізувати тематику обговорення, визначити ключові проблеми і підготувати виступи;
- під час відповідей висвітлювати основні проблемні аспекти та шляхи їх вирішення.

Навчально-ігровий проєкт «Інноваційний навчальний заклад», проведений у межах лекційного заняття з теми «Інновації в освіті» навчальної дисципліни «Педагогічна риторика», представлений у додатку А. Приклад проведення наукової конференції у форматі рольової навчальної гри, що відбувалась у ході практичного заняття на тему «Передові методики викладання та інтеграція наукових здобутків у педагогічну діяльність» з дисципліни «Педагогічна риторика», наведений у додатку Б.

В процесі організації навчальної діяльності в закладі освіти нами активно застосовувалися імітаційні методики, як ігрові, так і неігрові, які базувалися на роботі з модельованими ситуаціями.

Неігровий метод аналізу конкретних ситуацій передбачав вивчення, обговорення та прийняття рішень у заданих або потенційних педагогічних ситуаціях, що виникали в реальному чи змодельованому контексті. Цей підхід сприяв розвитку аналітичного мислення студентів, формував системний підхід до вирішення проблем, дозволяв пропонувати альтернативні гіпотези, а також покращував навички комунікації, налагодження ділових та особистих контактів і врегулювання конфліктів. Для практичних занять використовувалися ситуації з реального шкільного досвіду, а також кейси, взяті з праць В. Омеляненка, А. Кульмінського, Л. Вовк [43].

Щодо інноваційних методів навчання, то в роботі застосовувалися такі методики, як «Мозковий штурм», «Світове кафе», «Хронологія», «Плюси і мінуси». Всі вони ефективно працюють у невеликих групах. Короткий аналіз цих методів подано на рисунку 3.1 [44].

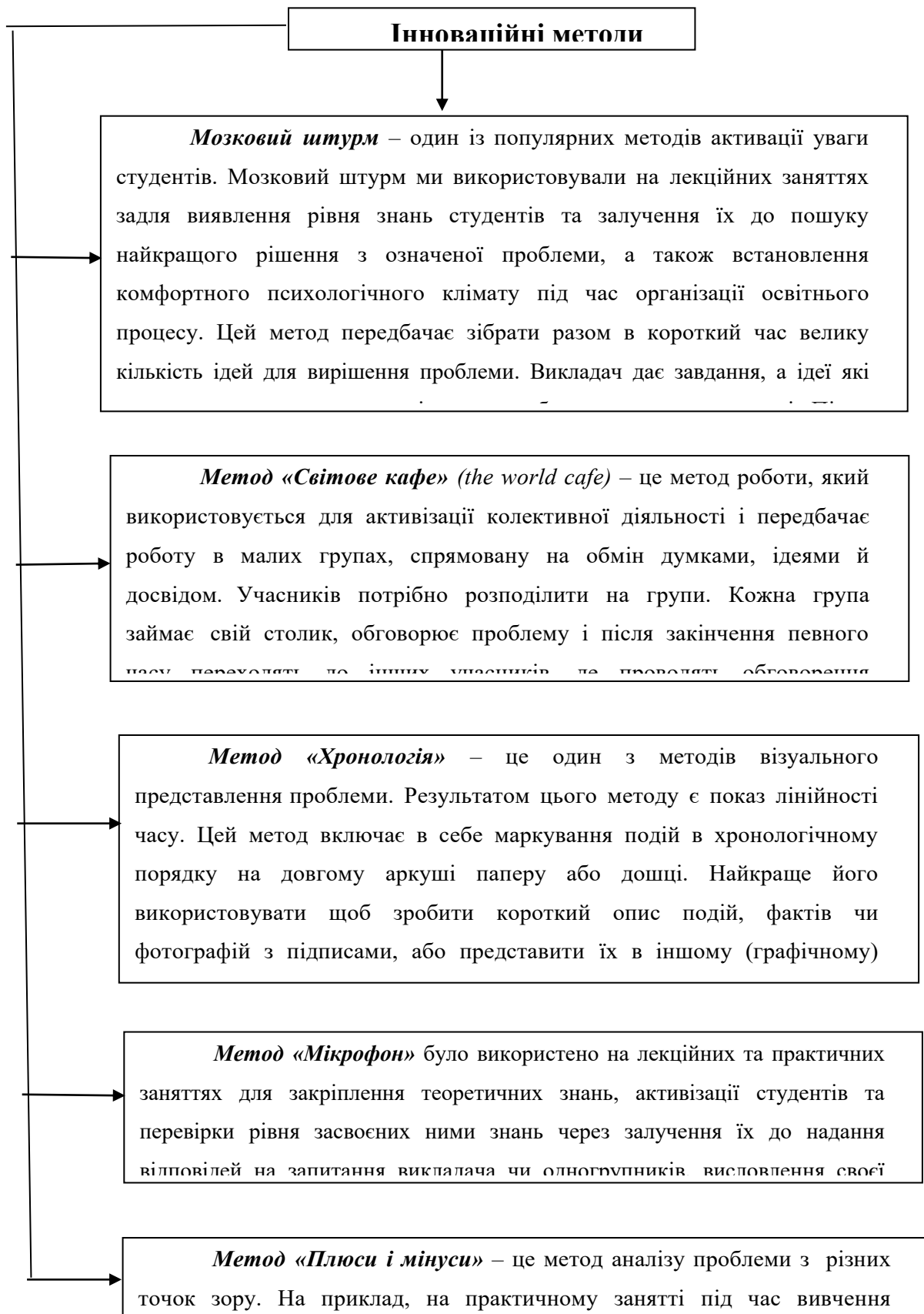

Рис.3.1. Інноваційні методи

Під час вивчення теми «Види і сучасні концепції навчання» студентам було запропоновано проаналізувати позитивні та негативні аспекти проблеми з метою формування власної аргументованої позиції.

Ми підтримуємо позицію С.Харченко щодо того, що кожен інноваційний метод навчання володіє як перевагами, так і певними обмеженнями. Зокрема, метод кейсів передбачає спільне узгодження студентами варіантів розв'язання конкретної ситуації. Для успішного використання цього методу навчальна ситуація (кейс) має відображати реальну професійну проблему, яка допускає кілька можливих рішень. Кожна студентська група, проаналізувавши кейс, пропонує власний варіант розв'язання, аргументуючи його знаннями, здобутими під час навчання. Педагог, готуючись до заняття, систематизує пройдений матеріал відповідно до курсу [61].

Для вивчення особливостей впровадження інноваційних методів навчання в процесі викладання фахового курсу «Педагогічна риторика» ми провели опитування серед здобувачів вищої освіти. Аналіз отриманих даних виявив, що 78 % студентів позитивно оцінюють використання інноваційних методів під час проведення лекційних та семінарських занять з педагогіки.

Порівнюючи рівень відвідуваності занять до і після впровадження інноваційних методів, було виявлено суттєві зміни: до початку використання нових методик 54% респондентів оцінили свою відвідуваність на рівні «3» бали, а після впровадження інновацій 68% опитаних дали собі найвищу оцінку «5» балів. Ці дані свідчать, що використання інноваційних методів позитивно впливає на активність студентів під час занять, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, підвищує інтерес до навчального процесу і в цілому покращує якість підготовки майбутніх фахівців.

Після завершення експериментальної частини дослідження був проведений додатковий тест серед магістрів першого курсу (денна форма

навчання - 27 осіб, денна форма - 5 осіб, заочна форма - 6 осіб), які вивчали дисципліну «Дидактика». Метою тестування було оцінити рівень знань студентів із «Загальної педагогіки» після проведення лекцій і семінарів із використанням ігрових інноваційних методів, а також враховуючи дотримання теоретично обґрунтованих викладацьких умов для ефективного впровадження інновацій у навчальний процес вищого навчального закладу.

Динаміка рівнів якості знань майбутніх педагогів представлена у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Динаміка рівнів якості знань майбутніх педагогів

Рівень якості знань здобувачів форма навчання (гр. магістри 1 курс денна форма навчання, педагоги – 27, магістри курс денна форма навчання, педагоги – 5, магістри 1 курс заочне форма навчання, педагоги - 6)	На початку дослідницької роботи (у %)	Після проведення дослідницької роботи (у %)
Репродуктивний	18,6	11,1
Репродуктивно-пошуковий	36,2	23,4
Пошуково-творчий	24,2	35,3
Творчий	21,2	30,2

Аналіз даних із таблиці 3.2 свідчить, що у потенційних викладачів — студентів вищої освіти (денна форма навчання: магістри 1 курсу - 27 осіб, магістри 2 курсу - 5 осіб, заочна форма навчання: магістри 1 курсу - 6 осіб) відбулося зменшення частки репродуктивного рівня знань із 18,6% до 11,1%, а також знизився рівень репродуктивно-пошукових знань із 36,2% до 23,4%. Водночас значно зросли показники пошуково-творчого рівня знань - із 24,2% до 35,3%, а також творчого рівня - із 21,2% до 30,2%. Ці результати свідчать, що впровадження ігрових освітніх технологій позитивно впливає на підвищення професійної підготовки майбутніх викладачів, переводячи

студентів із ролі пасивних слухачів у активних учасників навчального процесу.

Проведений експериментальний дослід підтвердив наші очікування і підтримав думку Л. Козак, яка наголошує, що ефективність впровадження інноваційних методів навчання у вищих навчальних закладах слід оцінювати не лише за кількісними показниками освітніх досягнень студентів, а й враховувати зміни у свідомості як здобувачів освіти, так і педагогів. Здобувачі формують готовність до сталого засвоєння нових знань, що активізує їхні здібності, таланти і розвиває навички відповідальності, уміння відстоювати власну позицію та співпрацювати. Відбувається зміна мотиваційної сфери, де особистісна актуалізація впливає на формування нової позиції особистості [29].

Отримані результати дослідження свідчать про доцільність застосування інтерактивних методів навчання, які сприяють формуванню умов для сталого та активного залучення всіх студентів у навчальний процес. Застосування таких методів сприяє формуванню ціннісних орієнтирів, навичок і атмосфери співпраці, а також надає викладачу роль справжнього лідера студентської спільноти. Інтерактивні методи покращують засвоєння матеріалу, стимулюючи не лише пізнавальну активність студентів, а й емоційне залучення до навчального процесу.

Ми підтримуємо думку М. Кляп про те, що «підвищення якості та ефективності навчального процесу у вищій школі досягається завдяки органічному поєднанню інноваційних і традиційних методів, а також гармонійному використанню різних підходів відповідно до цілей і специфіки кожної дисципліни та заняття» [36].

3.2. Методичні засади використання ігрових технологій у освітньому середовищі ЗВО

Впровадження інтерактивних підходів у процес підготовки педагогічних кадрів у вищій освіті має суттєве значення на кожному етапі їх

професійного становлення. Застосування таких методик сприяє активізації освітньо-пізнавальної діяльності студентів, розвитку професійних навичок, підвищенню мотивації до навчання та формуванню зацікавленості у майбутній викладацькій роботі. Завдяки інтерактивним методам навчання здобувачі освіти наближаються до реальних умов педагогічної діяльності, що стимулює потребу у розвитку психолого-педагогічних компетенцій та їх практичному застосуванні. Це, у свою чергу, сприяє посиленню пізнавальної активності студентів і переходу від загального навчання до фахового педагогічного становлення.

Завдання та ситуації, що моделюються у навчальних іграх, мають бути різного рівня складності, поступово ускладнюючись відповідно до рівня педагогічної підготовки здобувачів, формуючи важливі елементи їхньої педагогічної культури. На відміну від розважальних або театралізованих ігор, навчально-педагогічні ігри вимагають обов'язкової участі студентів. Їх структура, методика та організація мають бути такими, щоб для студентів без сформованої зацікавленості у викладацькій діяльності гра стала стартовою точкою у розвитку цієї зацікавленості, а також у формуванні професійної культури викладача та високоякісній підготовці майбутніх педагогів.

Підтримуємо думку С. Харченко, що вибір методів, форм і засобів навчання залежить від особливостей дисциплін, характеру навчального матеріалу, часу, відведеного на його вивчення, рівня підготовки групи, а також від наявності освітньо-матеріальної бази закладу. Крім того, значною мірою вибір методів визначається чисельністю студентів, оскільки багато інтерактивних методик ефективні переважно у невеликих групах [61].

Дослідження практичних і теоретичних аспектів впровадження інноваційних методів навчання у системі вищої педагогічної освіти дає змогу виокремити ряд позитивних наслідків:

- здобувачі вищої освіти отримують досвід діяльності, який максимально наближений до реальних професійних ситуацій;

- використання інноваційних методів сприяє активній участі студентів у вирішенні складних завдань, замість пасивного спостереження;
- запровадження нових методик формує у майбутніх педагогів здатність переносити набуті знання та практичний досвід з навчального середовища у реальні умови роботи;
- інноваційні методи дозволяють ефективніше використовувати час навчання, оскільки за короткий проміжок студенти засвоюють більше інформації, ніж при традиційних підходах.

Водночас, для успішного впровадження інноваційних методів викладачам необхідно не лише оновлювати освітньо-методичні комплекси окремих дисциплін, але й опанувати нові освітні технології. З цією метою у ЗВО слід створити спеціалізовану науково-методичну структуру, яка координуватиме впровадження інновацій, а також облаштувати відповідні навчальні кабінети сучасними технічними засобами, що забезпечить ефективне застосування новітніх методів у педагогічному процесі [37].

Організовуючи навчальний процес в університеті, необхідно забезпечувати застосування різноманітних інноваційних методів, які сприяють ефективному засвоєнню знань студентами, розвитку їх аналітичного мислення, формуванню навичок критичного аналізу професійної діяльності, а також здатності самостійно працювати з інформацією і набувати ключових компетентностей для успішної професійної діяльності у майбутньому.

ВИСНОВКИ

Сучасний розвиток суспільства неможливо уявити без впровадження інновацій, і особливо це стосується освітньої сфери, яка виступає рушієм прогресу економіки будь-якої країни. Викладацькі інновації — це оновлення методів, змісту та технологій навчання і виховання, які мають на меті підвищення їхньої ефективності та досягнення кращих результатів.

Інноваційні методики навчання у вищих навчальних закладах займають ключове місце на всіх етапах професійної підготовки майбутніх спеціалістів. Вони сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню необхідних компетентностей, підвищенню мотивації до навчання та подальшої професійної діяльності. Крім того, застосування новітніх методів забезпечує більшу відповідність освітнього процесу реаліям сучасної педагогічної практики.

У роботі здійснено всебічний аналіз наукових джерел, у ході якого визначено ключові поняття, пов'язані з педагогічним експериментом, зокрема: «підготовка», «якісна підготовка фахівців», «методи», «інновації» та «інноваційні методи навчання». Теоретично обґрунтовано й експериментально підтверджено педагогічні засади ефективного впровадження інноваційних методик навчання як інструменту підвищення якості професійної підготовки майбутніх спеціалістів. До головних чинників успішної реалізації віднесено: стійку мотивацію студентів до професійного розвитку; систематичне застосування різноманітних активних та інтерактивних інноваційних методів; організацію інтерактивної взаємодії між учасниками освітнього процесу; а також створення сприятливого емоційного середовища під час занять.

Окремо проаналізовано стан застосування інноваційних методів у підготовці студентів Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Виявлено, що хоча викладачі активно впроваджують інновації, під час дистанційного навчання

цей процес проходить менш ефективно, ніж у традиційній аудиторній формі. Це підтверджується тим, що студенти другого курсу природничих спеціальностей мають переважно репродуктивний і репродуктивно-пошуковий рівень знань.

Для більш глибокого вивчення досвіду застосування інноваційних методів ми відвідали лекції та семінари з педагогічних дисциплін, що підтвердило їх позитивний вплив на підвищення якості професійної підготовки майбутніх викладачів. Ці спостереження свідчать про ефективність інноваційних підходів у формуванні компетентностей потенційних педагогів.

Ступінь репродуктивного рівня знань серед здобувачів вищої освіти гуманітарної галузі (магістри 1-го курсу, денна форма, 27 осіб; магістри 2-го курсу, денна форма, 5 осіб; магістри 1-го курсу, заочна форма, 6 осіб) знизився з 18,5% до 11,2%. Аналогічно, репродуктивно-пошуковий рівень якості знань зменшився з 36,1% до 23,3%. Водночас пошуково-творчий рівень зріс із 24,1% до 35,4%, а творчий - з 21,3% до 30,1%. Ці зміни свідчать про те, що впровадження інноваційних методик навчання у процесі вивчення педагогічних дисциплін створює сприятливі умови для ознайомлення майбутніх викладачів з особливостями та специфікою їхньої професійної діяльності.

У межах магістерської роботи наведено приклади лекційних і семінарських занять із педагогіки з використанням новітніх методів навчання, а також розроблено методичні рекомендації щодо їх впровадження в навчальний процес університету. Проведений експеримент не ставить за мету остаточного вирішення поставленої проблеми, а радше відкриває перспективи для подальших науково-педагогічних досліджень. Наступні експерименти мають зосередитися на впровадженні ігрових технологій освіти як ключового чинника забезпечення високої якості підготовки майбутніх викладачів до інноваційної педагогічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аббас, Н. (2021). Принцип педагогіки партнерства. Програма модернізації та розвитку НВК на 2019-2024 рр. Директор школи. 1–2 (865–866), 64–117.
2. Аксьонова, Г., Борлак, Л. (2021). Педагогіка партнерства НУШ: тренінгові заняття. Методист, 1–2, 80–87
3. Андрущенко В. Європейський педагогічний досвід та національний досвід: гармонізація пріоритетів. Вища освіта України. 2014. № 3. С. 5–11.
4. Артикуца Н. В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті. URL : http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/2424/1/Artikutsa_Inov.pdf
5. Аненков В. Педагогічна інноватика – наука про створення педагогічних нововведень / В. Аненков // Професійна освіта : ціннісні орієнтири сучасності : зб. наук. пр. / за заг. ред. І. А. Зязюна. – Київ ; Харків : НТУ ХПІ, 2009. – С. 76–83.
6. Бабаєв, В. М., Стадник, Г. В., & Момот, Т. В. (2019). Цифрова трансформація в сфері вищої освіти в умовах глобалізації. Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки, 2, 2–9.
7. Білявська О. О. Професійна компетентність учителя як складова ефективної педагогічної діяльності. URL : <http://lib.mdpu.org.ua/nvs/>
8. Барна, О. В., & Кузьмінська, О. Г. (2020). Визначення готовності закладу вищої освіти до цифрової трансформації. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи. Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Тернопіль, 30 квітня, 2020 р.). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 92–94.
9. Волик Л. Генезис стану готовності педагогів до інноваційної діяльності / Л. Волик // Витоки педагогічної майстерності. – 2012. – Вип. 9.

– С. 34 – 43. Волкова Н.П. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. 576 с.

10. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. Дніпропетровськ, 2014. 416 с.

11. Гончаров С. М. Методи, форми та інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія / за заг. ред. Ф. Г. Ващука. Ужгород : ЗакДУ, 2011. Вип. 16. С. 353–362. (Серія : Євроінтеграція: український вимір).

12. Гребеник І. С. (2019) Формування цифрової компетентності керівників навчальних закладів. Open educational e-environment of modern University.. № 6. С. 17–25.

13. Грудинін, Б. (2014). Педагогічна взаємодія: вимоги в контексті особистісно орієнтованої освітньої пара-дигми. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 5 (39), 24–255.

14. Долбнева Д. В. Інтерактивні методи навчання: сутність необхідність та використання при підготовці фахівців з обліку та аудиту у ВНЗ України. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.1. С. 389- 398.

15. Дем'яненко, Н. М. (2021). Інноваційні авторські освітньо-виховні системи: досвід учителів України : наук.-метод. посібник. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 353.

16. Дубягін О. Б. Інноваційні технології та методи навчання як фактор удосконалення навчального процесу. URL : http://www.geci.cn.ua/uk/home/item/download/446_a657598348b2a6e8c60b5c4f62a104f0.html

17. Дичківська, І. М. (2015). Інноваційні педагогічні технології: Підручник. 3-тє вид., випр.К.: Академвидав, 304

18. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / [уклад.

Н. П. Наволокова]. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 179 с.

19. Запорожцева Ю. С. (2019) Інформативно-цифрова компетентність як складник сучасного навчально-виховного процесу. Теорія і методика професійної освіти. 12. Т. 1., 79–82.

20. Заспа, Г. О. (2021). Концентрична інформаційна технологія організації цифрової трансформації освітньої діяльності закладів вищої освіти. (Дис. ... канд. техн. наук за спеціальністю 05.13.06). Черкаський держ. технол. ун-тет. Черкаси, 175.

21. Закон України від 01.07.2014 №1556-VII «Про вищу освіту». URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>

22. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 433-IV від 16.01.2003 р. Відомості Верховної Ради України, 2003, № 13. С. 354 – 358.

23. Закон України «Про інноваційну діяльність» (2002). Відомості Верховної Ради України, № 36, 266.

24. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.

25. Карплюк, С. О. (2019). Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. Матеріали методол. семінару НАПН України. (Київ, 4 квітня 2019 р). (с. 188–197). Київ.

26. Ковальчук, Г. (2017). Реалізація інноваційних технологій особистісно- 134 професійного розвитку майбутніх фахівців у процесі навчання. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, 5 (2), 194–206.

27. Кошечко, Н. (2015). Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі. Педагогіка, 1 (1), 35–38

28. Кремень, В. Г., Ільїн, В. В., Борінштейн Є. Р., Гальченко, М. С., Ліпін, М. В., Погрібна, Д. В., Савчук, Н. В., Федорчук, О. А. (2020).

Стратегії формування творчої особистості: методи, прийоми, форми. [Монографія]. Київ : Інститут обдарованої дитини

29. Козак Л. В. Дослідження інноваційних моделей навчання у вищій школі. URL :
http://elibrary.kubg.edu.ua/4280/1/Kozak_LV_Doslidjennya_innov_mod_2014.pdf

30. Кучай, Т. П., Кучай, О. В. (2018). Фундаменталізація загальнопрофесійної підготовки майбутнього фахівця як педагогічна проблема. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: «Педагогіка, психологія, філософія. Київ: Міленіум, 291, 158–163.

31. Концепція забезпечення якості вищої освіти в Україні. URL :
http://dovira.eu/images/QA_concept_Final.pdf

32. Кочубей А. В. Інноваційні методики викладання гуманітарних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах. URL :
http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ozfm_2013_7_27.pdf

33. Кучай, Т. П., Кучай, О. В. (2018). Фундаменталізація загальнопрофесійної підготовки майбутнього фахівця як педагогічна проблема. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: «Педагогіка, психологія, філософія. Київ: Міленіум, 291, 158–163

34. Кремень В. Г. Інновації – alter ego глобалізації. Рідна школа, 2011. № 3, С. 3 – 9.

35. Кремень В. Г. Педагогічна синергетика: понятійно-категоріальний синтез. Теорія і практика управління соціальними системами. 2013. № 3. С. 3 – 19.

36. Кляп М. Інноваційні методи навчання у ВНЗ як інструмент інтернаціоналізації вищої освіти України. Вища освіта, 2015. № 4. С. 45–54.

37. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підручник.

– Київ : Знання - Прес, 2003. 534 с.

38. Крюкова Є.С. Впровадження інноваційних педагогічних технологій у вищих навчальних закладах / Є.С. Крюкова, О.С. Америкідзе // Вісник національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія. Філологія. Педагогіка», Зб. Наук. праць – Київ, 2017. – №10. – С.54-57.

39. Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю., Стрельников М. В.. (2020). Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін [Текст]: Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : АСМІ, 303.

40. Літченко, О. (2021). Спілкуємося з батьками вихованців онлайн: шість корисних сервісів. Вихователь-методист дошкільного закладу, 1, 34–36.

41. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL : www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf

42. Носенко, Ю. Г. (2018). Адаптивні системи навчання: сутність, характеристика, стан використання у вітчизняних закладах педагогічної освіти. Фізико-математична освіта, 3(17), 73–78

43. Олішевич, В. М. (2018). Концептуальні проблеми впровадження компетентнісного підходу. Педагогіка та психологія, 56, 12–20.

44. Освітні технології: [навчально-методичний посібник] / О. М. Пехота. А. С. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2001. 256 с.

45. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 2004. 422 с.

46. Петренко, А. Ш. (2020). Європейський досвід дослідження та розроблення новітніх навчальних технологій для інформаційного

суспільства. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Збірник наукових праць, № 1(3), 371–379.

47. Педагогічне проектування / [авт. - упоряд. А. Цимбалару]. Київ : Шк. світ, 2009. 128 с.

48. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : Наук.-метод посіб. / за ред. О. Пометун. Київ: А.С.К., 2005. 192 с.

49. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років. URL : <http://mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>

50. Пилипенко, П. Д. (2014). Право соціального забезпечення України: Київ: Ін Юре, 8–9.

51. Соляник, С. Ф. (2021). Сучасні тенденції інформатизації освіти. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30- річчяпроголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України). Матеріали Міжнар. наук.-практ.конф. (Одеса, 21 трав. 2021 р.). (с. 22–26). Одеса: Видавничий дім «Гельветика».

52. Семенюк М.П., Яструб О.О. Навчально-педагогічні ігри у формуванні професіоналізму майбутнього вчителя / Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія Педагогічні науки № 24 (237). 2012. С.110-113.

53. Стілліман, Д., Стілліман, Й. (2019). Покоління Z на роботі. Харків: Фабула, 304.

54. Силадій І. Якісна освіта в контексті управління впровадженням інновацій. Вища освіта України. 2011. № 4. С. 105–112.

55. Сисоєва, С. О., Соколова, І. В. Проблеми неперервної професійної освіти : тезаурус наукового дослідження : наук. видання. Київ : ВД ЕКМО, 2010. 250 с.

56. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і слово-сполучень / укл. : О. І. Скопенко, Т. В. Цимбалюк. Київ : Довіра, 2006.789 с.

57. Тарабукіна Н. С. Впровадження інноваційних методів у вищій школі – вимога часу. Педагогічне Криворіжжя. Педагогічний альманах. Кривий Ріг: КДПУ, 2021. С. 26 – 29.
58. Ткаченко, Л. В., Хмельницька, О. С. (2021). Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 75, 91–96.
59. Ткачова, Н. М., Казанська, О. О., Шевцова, О. О. (2020). Дистанційне навчання: інновації на ринку освітніх послуг. Збірник наукових праць ЛОГОС. Травень, 41–44. Взято з <https://doi.org/10.36074/15.05.2020.v4.15> (дата звернення: 09.09.2025).
60. Фурман, А. В. (2015). Інноваційна освітня модель підготовки соціальних працівників. Ринок праці та зайнятість населення, 1, 47–51.
61. Харченко, С. Я. (2019). Інновації педагогічної освіти в умовах викликів сьогодення. [Монографія]. Київ: Талком, 343
62. Цифрова адженда України – 2020. («Цифровий порядок денний – 2020»). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. Проект. Взято з <https://uccs.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення 09.10.2025).
63. Чернілевський Д. В. Педагогіка вищої школи : підручник / Д. В. Чернілевський, І. С. Гамрецький, О. А. Зарічанський; за ред. Д. В. Чернілевського. Вінниця : АМСКП : Глобус-Прес, 2010. 408 с.
64. Rogers, C. R. (1961). *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.

ДОДАТОКИ

ДОДАТОК А

Наведемо також приклад проведеного навчально-ігрового проєкту

«Інноваційний навчальний заклад» під час лекції з теми «Інновації в освіті» навчальної дисципліни «Педагогічна риторика».

Навчально-ігровий проєкт «Інноваційний навчальний заклад»

За формою проєкт – педагогічна конференція.

За тривалістю – це довготривалий навчально-ігровий проєкт (до 4 тижнів).

На початковому етапі студенти знайомляться з навчальною ситуацією у школах міста (займаються збором інформації – пошук літератури, мережа Інтернет, бесіди, інтерв'ю тощо).

Можливий інший варіант: викладач сам знайомить студентів з навчальною ситуацією у школах міста або країни чи доручає комусь із студентів підготувати доповідь на цю тему. Далі йде визначення проблеми студентами і викладачем, постановка мети навчально-ігрового проєкту. Для введення в ігрову ситуацію викладач знайомить студентів з положеннями про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності. У ході обговорення студенти приймають рішення щодо проведення наукової конференції, на якій будуть представлені проєкти навчальних закладів інноваційного типу. Далі студенти розподіляють ролі: розбиваються на творчі групи по 3-4 особи (розробники проєкту закладу інноваційного типу), вибирають «голову» наукової конференції, «представників» Міністерства освіти.

Викладач надає студентам параметри, за якими необхідно представити роботу закладу інноваційного типу: провідні ідеї (концепцію) технології навчання та виховання, внутрішній розпорядок, методи, форми, засоби, принципи навчання, зміст навчання та виховання тощо.

Керівник навчально-ігрового проєкту разом зі студентами продумують принципи, які повинні бути в основі розробки дидактичної технології навчального закладу інноваційного типу: системність в навчанні та вихованні, проблемність у засвоєнні і систематизації знань та умінь, творчий характер навчальної діяльності, наявність організації контролю знань, умінь та навичок.

Подальша робота студентів над навчально-ігровим проєктом відбувається у творчих групах, члени яких займаються пошуком необхідної інформації, її обробкою, обміном, обговоренням. Викладач розробляє комплекс занять з тренування навичок діалогічного та монологічного мовлення. Це можуть бути ситуаційно-рольові ігри. Наприклад, для розвитку діалогічного мовлення можна використати ситуаційно-рольову гру «Вчитель та батьки», у ході якої батьки цікавляться розробкою нової програми та її перевагами у порівнянні з уже діючою.

ДОДАТОК Б

Наводимо приклад наукової конференції (рольова навчальна гра), що була проведена під час практичного заняття з теми «Передові методики викладання та інтеграція наукових здобутків у педагогічну діяльність» навчальної дисципліни «Педагогічна риторика»,

Алгоритм проведення наукової конференції (рольової навчальної гри):

1. Для її проведення *необхідно обрати головуючого*, який є основним організатором проведення конференції: виголошує вступне слово; веде конференцію; надає слово доповідачам – експертам з питань розвитку вищої освіти у сучасному світі (вчені України та інших країн світу); надає слово опонентам (вчені України та інших країн світу); підводить короткий підсумок після кожної доповіді експерта та доповнення його відповіді опонентом; виголошує заключне слово; разом з експертами виробляє резолюцію конференції з основних питань, яка обговорюється методом «акваріуму» на початку наступної лекції.

2. *Експерти (доповідачі) та опоненти готують доповідь* відповідно до теми семінарського заняття, тому їм необхідно: прочитати інформаційний блок за вказаною викладачем літературою; ознайомитися з питаннями, винесеними на обговорення під час заняття, та, обравши одну з систем освіти (країну) чи іншу проблему, підготувати презентацію та виступ (7-8 хв) на практичне заняття, зобразити графічно модель шкільної освіти; у виступі експерт подає коротку довідку про розвиток шкільної освіти відповідної країни, розкриває позитивні і негативні тенденції, показує значення для розвитку системи освіти в Україні. Студенти дають відповіді на запитання.

Питання для роздумів:

1. Як відомо в Європі йдуть процеси інтеграції в єдину європейську спільноту (Європарламент, єдина валюта, ринок, визнання дипломів тощо). Якою, на Вашу думку, могла б бути найоптимальніша модель шкільної школи?

2. Які, на Вашу думку, позитивні тенденції в розвитку шкільної освіти в інших країнах можуть бути перенесені на ґрунт сучасної шкільної освіти в Україні?

3. Що негативного, виявленого Вами, не варто переносити в систему шкільної освіти в Україні?

4. Порівняйте статус педагога в Україні й світі.

5. Над якими актуальними проблемами удосконалення шкільної освіти працюють вчені України та зарубіжні науковці?

6. Проблема підготовки педагогічних кадрів в Україні та за кордоном (Що спільного й відмінного?).

